

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫ**

**2016-жылдын II чейрегиндеги
акча-кредит саясаты жөнүндө отчет
(Кыргыз Республикасында инфляция боюнча
баяндама)**

**Бишкек
Август 2016-ж**

Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) Улуттук банк тарабынан чейрек сайын жарыяланып турат. Коомчулукка Улуттук банктын инфляциянын негизги факторлорун иликтөөгө жана болжолдоого жана тышкы чөйрөдө жана Кыргыз Республикасында экономикалык жагдайдын өнүгүүсүнө баа берүүлөргө негизденген акча-кредит саясаты жагында чечимдери жөнүндө маалымдоо отчеттун максаты болуп саналат.

Кыргыз Республикасында акча-кредит саясаты

Тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана колдоо **акча-кредит саясатынын максаты болуп саналат.**

Акча-кредит саясатынын негизги инструменти – Улуттук банктын эсептик чени. Жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын натыйжалуулугун өркүндөтүү жана жогорулатуу максатында 2014-жылы Улуттук банк акча-кредит саясатын жаңы негизине – пайыздык чендерди таргеттөө режимине өткөн. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногун өнүктүрүүгө жана экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган, акча-кредит саясатынын пайыздык каналынын ишине таасирди күчөтүү максаты болуп саналган.

Акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү – инфляцияны орто мөөнөттүү мезгилде 5-7-пайыз чегинде чектеп туруу. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу 2013-2017-жылдардын мезгелине Кыргыз Республикасынын туруктуу өнүктүрүүнүн улуттук стратегиясынын жана Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттарынын алкагында жүзөгө ашырылат.

Улуттук банктын акча-кредит саясаты келечекке багытталган болуп саналат, анткени акча-кредит саясаты жагында кабыл алынган чечимдердин өлкөнүн негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнө таасири лаг менен (болжолдуу 6-8 чейрек) өтөт. Акча-кредит саясатын иштеп чыгуу Кыргыз Республикасында жана тышкы чөйрөдө экономикалык жагдайдын өнүгүсүнүн макулдашылган жана экономикалык жактан негиздүү болжолдоосунун натыйжасында алынган кыска мөөнөттүү жана орто мөөнөттүү мезгилдерге инфляция боюнча болжолдоолордун негизинде жүзөгө ашырылат.

Коммуникациялык саясат Улуттук банктын акча-кредит саясатынын негизги инструменттеринин бири болуп саналат. Калайык калкка маалымдоо жана тийиштүү инфляциялык күтүүлөрдүн калыптанышына өбөлгө түзүү максатында Улуттук банк тарабынан үзгүлтүксүз негизде пресс-релиздер чыгарылып, акча-кредит саясат маселелери боюнча пресс-конференциялар өткөрүлүп турат. Улуттук банктын өлкөдөгү күндөлүк жана күтүлүп жаткан макроэкономикалык жагдай боюнча баа берүүсү Акча-кредит саясаты жөнүндө отчетто (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) ар бир чейректин үчүнчү айынын башталышында жарыяланып турат. Улуттук банк Башкармасынын эсептик чендин өлчөмү тууралуу маселелер боюнча отурумдарынын графиги банктык расмий веб-сайтында жарыяланат.

2016-жылдын II чейреги үчүн Акча-кредит саясаты жөнүндө отчет (Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама) Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасынын 2016-жылдын “29” августундагы № 36/1 токтому менен жактырылган.

Мазмуну

Резюме (кыскача маалымат).....	5
1-глава. Тышкы чөйрө	6
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү.....	6
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору.....	8
2-глава. Макроэкономикалык өнүгүү.....	11
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш.....	11
2.2. Тышкы сектор.....	14
3-глава. Акча-кредит саясаты	17
3.1. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу.....	17
3.2. Финансы рыногунун инструменттери.....	19
3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы.....	21
4-глава. Инфляция динамикасы	23
4.1. Керектөө бааларынын индекси.....	23
4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу.....	24
5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо.....	25
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоо.....	25
5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо.....	27
1-тиркеме. Макроэкономикалык негизги көрсөткүчтөрү	32
2-тиркеме. Глоссарий.....	33
3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси	35

Резюме (кыскача маалымат)

2016-жылдын II чейрегинде инфляция арымынын басандоо тенденциясы улантылган, бул акча-кредит чөйрөсүндө буга чейин кабыл алынган чаралардын натыйжасы болуп саналат. Көбүнчө, товарлардын азык-түлүк тобунда баанын төмөндөөсү белгиленсе, башка негизги товардык топтордо да жылдык баа индексинин төмөндөөсү байкалган. 2016-жылдын июнунда жылдык инфляция 1,3 пайызды түзгөн, ал эми орточо жылдык маани 2015-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырганда 0,8 пайызга жогору болгон. Инфляциянын төмөн деңгээлде болушу азык-түлүк товарларын сунуштоо факторлору менен шартталган: 2015-жылы жана өтүп жаткан жылдын I жарым жылдыгында айыл-чарба өндүрүшүнүн өсүшү, дан эгиндеринин регионалдык рыногунда жана дүйнөлүк негизги азык-түлүк рынокторунда орун алган алгылыктуу жагдай. Кыргыз Республикасында ички суроо-талаптын салыштырмалуу төмөн деңгээлде сакталып калышы баалардын жалпы деңгээлинин өсүшүнө токтотуучу таасирин тийгизген.

Өлкөнүн экономикасынын төмөндөө арымы басаңдаган. Жергиликтүү продукцияга тышкы жана ички суроо талаптын начар болушу өлкөдө экономикалык жигердүүлүктүн төмөндөө факторлорунан болуусун улантууда. Өндүрүш боюнча иштеп чыгуу өнөр жайында, көбүнчө «Кумтөр» ишканаларында өндүрүү көлөмүнүн төмөндөөсүнүн эсебинен кыскаруу белгиленген. 2016-жылдын январь-июнь айларында экономиканын төмөндөөсү 2,3 пайызды түзгөн, бирок 2016-жылдын I чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырганда төмөндөө азайган. «Кумтөрдү» эске албаганда 2016-жылдын январь-июнь айларында экономиканын өсүшү 1,2 пайызды түзгөн. Айыл чарбасы экономиканын өсүшүн колдогон негизги сектор болгон.

2016-жылдын I жарым жылдыгында мамлекеттик бюджет 12,4 млрд сом же ИДӨгө карата 7,0 пайыз чегинде тартыштык менен аткарылган (2015-жылдын ушул эле мезгилинде бюджет профицити 4,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,7 пайызды түзгөн). Операциялык кирешелердин өсүшү салык кирешелеринин жана расмий трансферттердин келип түшүүлөрү менен камсыз болгон, мында чыгаша бөлүгүнүн негизги статьяларынан болуп, эмгек акыга төлөөлөр боюнча чыгашалар, субсидияларды жана социалдык жөлөк пулдарды төлөө боюнча чыгашалар саналышкан.

2016-жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 62,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлгөн. 2016-жылдын II чейрегинде күндөлүк эсеп тартыштыгы 88,9 пайызга көбөйүү менен 400,7 млн АКШ долларын түзөт, бул негизинен соода тартыштыгынын көбөйүүсүнө шартталган.

Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө ар башка экономикалык жагдай байкалган. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде Кытай экономикасынын өсүшү I чейректеги деңгээлинде калуу менен 6,7 пайыз чегинде катталган. Россияда алгылыксыз тенденциялар бир аз басандоо менен 0,6 пайыз чегинде төмөндөгөн. Казакстанда экономиканын өсүшү бир аз эле 0,1 пайыз деңгээлинде белгиленген.

Ички валюта рыногунда сомдун бекемделиши тенденциясы уланган. 2016 -жылдын январь-июнь айларында сомдун бекемделиши 11,1 пайызды, ал эми 2016 -жылдын II чейрегинде – 3,6 пайызды түзгөн. 2016-жылдын II чейрегинде алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында Улуттук банк чет өлкө валютасын нетто-сатып алуучу катары валюта тооруктарына катышкан. Ошентип, отчеттук мезгил ичинде таза сатып алуу көлөмү 51,0 млн АКШ долларын түзгөн.

1-глава. Тышкы чөйрө

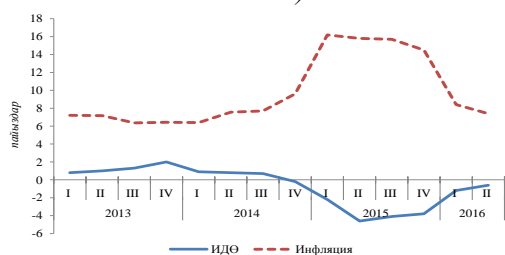
1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн экономикалык өнүгүүсү

Тышкы экономикалык чөйрөдө жагдай бирдей болгон эмес. Кошуна өлкөлөрдүн экономикасында алгылыктуу тенденциялар катталганы менен ошол эле учурда экономикалык өнүгүүнү басаңдаткан факторлор да сакталган. Бул факторлордун жергиликтүү продукцияга болгон төмөнкү тышкы суроо-талаптын калыптанышына таасир бериши уланган. Россиянын экономикасында терс тенденциялардын алсырашы уланып, экономика жаңы экономикалык шарттарга ыңгайлашууда, мунун натыйжасында экономикалык төмөндөө басаңдаган, ошону менен бирге ички керектөө суроо-талабы начар бойдон калууда, бул инфляциянын басаңдашына өбөлгө түзөт. Казакстан экономикасы ички булактардан каржылоонун эсебинен негизги капиталга инвестицияларды көбөйтүүнүн натыйжасында алгылыктуу чекке көтөрүлгөн, мында инфляцияга теңгенин нарксызданышынан улам тийген таасири сакталууда.

Россия

1.1.1-график. Россияда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде алганда)

Булагы: Россия Федерациясынын Экономикалык өнүктүрүү министрлиги, «Блумберг» МА

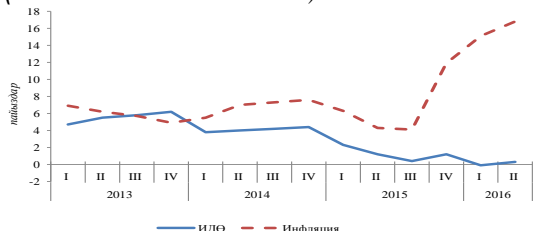
ал эми экономикага курулуш менен чекене сооданын тийгизген терс таасири уланган.

2016-жылдын II чейрегинде инфляция ушул эле жылдын июнь айында жылдык мааниде 7,4 пайызды түзүү менен басаңдашы уланган. Ички суроо-талаптын начар болушу, айрым азык-түлүк товарларын өндүрүүнүн өсүшү жана 2016-жылдын март айынан тартып орус рублинин бекемделиши керектөө бааларынын бир калыпта өсүшүнүн негизги факторлорунан болгон.

Казакстан

1.1.2-график. Казакстанда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде алганда)

Булагы: Казакстан Республикасынын статистика боюнча агенттиги, Улуттук банкынын эсептөөлөрү

эсебинен негизги капиталга инвестицияларды көбөйтүү менен экономиканын өсүшү колдоого алынган, бул курулуш көлөмүн (6,6 пайызга), транспорт кызмат көрсөтүүлөрүн (4,3 пайызга), айыл чарба продукцияларын өндүрүүнү (2,7 пайызга)

¹Казакстан Республикасынын Улуттук экономика министрлигинин башчысынын билдирүүсүнө ылайык

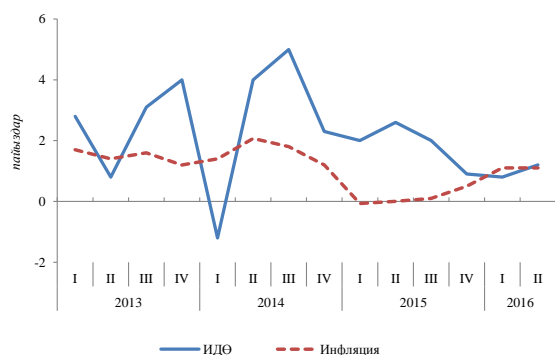
жана кайра иштеп чыгуу өнөр жайын (0,5 пайызга) жогорулатууда чагылдырылган. Мында калктын реалдуу киреше табуусу кыскаргандыгынан улам, ички суроо-талаптын төмөндөшү жана кредиттер боюнча чендердин жогору болушу соода көлөмүн кыскартууга алып келген (-4,9 пайыз).

Улуттук валютанын олуттуу нарксызданышынын ички бааларга таасир бериши 2016-жылдын II чейрегинде да сакталган. Баалардын өсүшүнө иштетиле элек кантка дүйнөлүк баанын өсүшү жана турак жай-коммуналдык чарба чөйрөсүндө жөнгө салынган кызмат көрсөтүүлөрдүн наркынын жогорулашы сыяктуу кыска мөөнөттүү факторлор кошумча таасир берген. 2016-жылдын июнь айында инфляция жылдык мааниде 17,3 пайызды түзгөн. Азык-түлүк товарлары 14,9 пайызга, азык-түлүктөн башка товарлар – 27,5 пайызга, ал эми кызмат көрсөтүүлөр – 10,3 пайызга кымбаттаган. Инфляциянын жылдык мааниси 2016-жылдын II чейрегинде 16,8 пайыз деңгээлинде түптөлгөн.

АКШ

1.1.3-график. АКШда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(жылдык мааниде алганда)

Булагы: АКШ Соода министрлиги, Эмгек министрлиги жана «Блумберг» маалымат агенттиги

өсүшү эсептелген. Акыркы үч чейрек катары менен негизги фонддорго инвестициялардын кыскарышы көңүлдү бурбай койбойт, бул мунайга баанын төмөн болушунан жана өткөн чейректерде өнөр жай менен инвестицияларга карата экспорттун кыскарышына терс таасир этүүлөрдөн улам, айрым бир деңгээлде тоо жана геологиялык чалгындоо иштерине инвестициялардын азайышы менен байланыштуу. Бирок ошол эле учурда аталган тенденция америка экономикасына инвесторлордун ишеним артуусунун төмөндөгөнүн көрсөтүшү жана эмгек өндүрүмдүүлүгүнүн өсүшүнүн төмөн болушу менен байланыштуу болушу мүмкүн, бул айрым аналитиктердин тынчсыздануусун шарттаган.

Инфляция АКШда өтүп жаткан жылдын июнь айында өткөн айдан тартып 1,0 пайыз деңгээлинде өзгөрбөгөн бойдон калган. Отун-энергетика тобундагы товарларга болгон баа, көп учурда мунайга болгон баанын төмөн болушунан улам, өткөн жылдын июнь айынан тартып 9,4 пайызга төмөндөгөн. Жылдык мааниде 0,3 пайыз деңгээлинде төмөн болгон азык-түлүк инфляциясы катталган, мында калган товарлар менен кызмат көрсөтүүлөргө баалар 2,3 пайызга өскөн. АКШ ФРС үчүн багыт болгон жеке керектөөгө чыгашалар баасынын базалык индекси өтүп жаткан жылдын март айынан тартып июнь айына чейин 1,6 пайыз деңгээлинде болгон, бул максаттуу деңгээлден 2,0 пайызга төмөн дегенди билдирет.

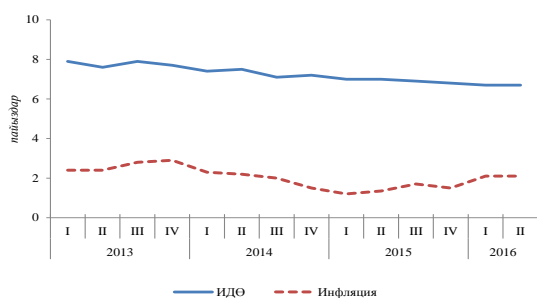
Кытай

Кытай экономикасынын өсүш арымы турукташкан, ага өкмөттүн демилге берүүчү чаралары өбөлгө түзгөн. Расмий маалыматтар боюнча Кытай ИДӨсүнүн өсүшү I чейректен бери өзгөрбөстөн, 2016-жылдын II чейрегинде 6,7 пайызды түзгөн.

Экономикалык жигердүүлүккө өткөн жылдын тиешелүү мезгилине караганда өтүп жаткан жылдын I жарым жылдыгында негизги фонддордо мамлекеттик сектордун инвестицияларынын 23,5 пайызга көбөйүшү колдоо көрсөткөн, мында жеке инвестициялардын өсүшү 2,8 пайызга басаңдаган, ал эми инвестициялардын жалпы көлөмү 9,0 пайызга өскөн. Мындан тышкары, экономиканы кредиттөөнүн алдыга озгон экономикалык өсүшү I жарым жылдык ичинде M1 акча топтомунун өсүшү июнь айынын аягында 12 ай үчүн 24,6 пайыз менен жана M2 акча топтомунун өсүшү 11,8 пайыз менен туюндурулган. Өтүп жаткан жылдын II чейрегинде инвестициялардын басаңдашы менен бирге өнөр жай өндүрүшүнүн жана чекене сатуунун туруктуу динамикасы байкалган.

1.1.4-график. Кытайда ИДӨ жана инфляция динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Булагы: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

Инфляциянын деңгээли Кытайда салыштырмалуу төмөнкү деңгээлде 1,9 пайызга жакын болгон. Азык-түлүк бааларынын жылдык мааниде 3,7 пайызга жогорулашы инфляцияга байкаларлык салым кошкон, «транспорт жана коммуникация» тобуна баалар төмөндөгөн. Инфляциянын мааниси Кытай Эл Республикасынын өкмөтүнүн максаттуу көрсөткүчүнөн «үч пайызга жакын» болушу экономикалык активдүүлүккө колдоо көрсөтүү үчүн өлкөнүн бийлигине акча-кредит саясатын жеңилдетүүгө мүмкүндүк берет.

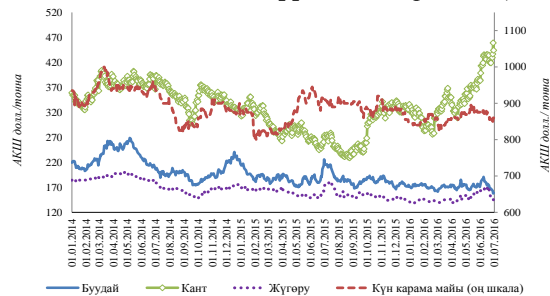
1.2. Дүйнөлүк товардык-чийки зат рыноктору

Азык-түлүк товарлары менен чийки заттардын тышкы рынокторунда түзүлгөн жагымдуу шарттар жалпысынан ички баалардын өсүшүнө токтотуп туруучу таасир берген. Кантка дүйнөлүк баанын байкалгандай олуттуу өсүшү Кыргызстан үчүн дагы белгилүү инфляциялык тобокелдиктерди жаратат. Бирок аталган тобокелдиктер Кыргызстандын КБИ керектөө куржунунда канттын үлүшү бир аз болушу жана башка азык-түлүк рынокторунда жагдайдын туруктуу болушу менен чектелген.

Азык-түлүк рыногу

График 1.2.1-график. Азык-түлүк товарларына баа динамикасы

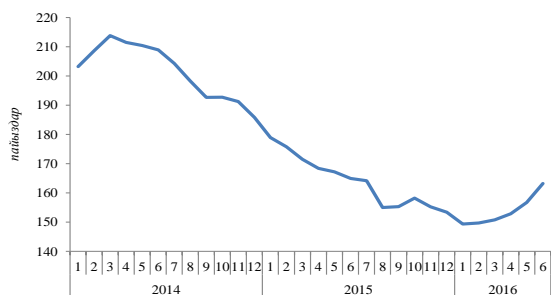
(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

Негизги азык-түлүк товарларынын көпчүлүгүнүн орточо баалары өтүп жаткан жылдын II чейрегинде мурдагыга салыштырганда жогору түптөлгөн.

Индияда жана Түштүк Азиянын башка өлкөлөрүндө аба ырайынын кургак болушу, ал эми кантты өндүргөн Бразилияда жаан-чачын өтө көп жаашы байкалган аба ырайынын түшүмдүүлүккө тийгизген жагымсыз шарттарынан улам кант отчеттук мезгил ичинде олуттуу кымбаттаган. Канттын орточо баасы өтүп жаткан жылдын II чейрегинде I чейрекке салыштырмалуу болжол менен 19 пайызга жогорулаган.

1.2.2-график. ФАО азык-түлүк баа индексинин динамикасы

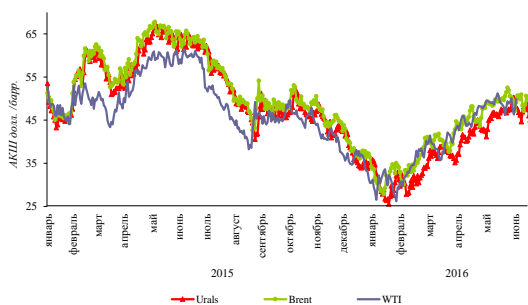
Май алынган өсүмдүктөр рыногундагы баа туруктуу сакталган, суроо-талаптын азайышы чейректин башында пальма майынын кымбатташын шарттаган, кийин бул азыкка болгон баа суроо-талаптын начарлашы менен баа төмөндөгөн.

2016-жылдын башынан тартып ФАО (Food and agriculture organization) индекси өсүү динамикасына ээ болгон. 2016-жылдын II чейрегинде анын орточо мааниси, канттын олуттуу кымбатташынын жана өсүмдүк майларынын, ден эгиндери менен эт азыктарынын бир аз кымбатташынын эсебинен, I чейрекке караганда 5,1 пайызга жана өткөн жылдын тиешелүү чейрегине салыштырмалуу 5,6 пайызга жогору түптөлгөн.

Энерго продукциялар рыногу

1.2.3-график. Мунайга баа динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айына карата ай)

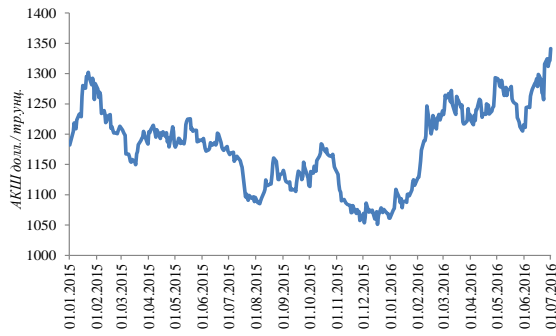
Мунайдын дүйнөлүк рыногундагы баа 2016-жылдын II чейрегинде өсө баштаган. Мунайдын негизги сортторуна (Urals, Brent, WTI) баалар бир баррель үчүн 35,2-52,5 АКШ доллар чегинде өзгөрүлүп турган. 2016-жылдын I чейрегиндеги орточо баага салыштырганда Brent маркасындагы мунайдын баасы 33,6 пайызга өскөн, ошол эле учурда өткөн жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда баа 26,0 пайызга төмөндөгөн.

Мунай чыккан жердин өрттөнүү себеби боюнча ташуунун үзгүлтүккө учурашынан, тынчсыздандырган геосаясий жагдайдан, Кытай тарабынан запастарды көбөйтүүдөн, АКШда сланец мунайын казып алуунун азайышынан мунайга болгон баалар жогорулаган. Июнь айындагы ОПЕК отурумунун жана Европа борбордук банкынын отурумунун алкагында рынок катышуучуларынын алып сатарлык иш-аракеттери баалардын өсүшүнө кошумча түрткү болгон, мында эки жолугушуу тең тынч жагдайда өткөн, ал эми жолугушуунун натыйжа бербеген жыйынтыктары мунай котровкаларына кыска мөөнөткө жана чектелүү гана басым көрсөтө алган.

Мунайдын бааларын өстүрө турган факторлордун бир аз турукташтырылгандыгын эске алганда, баалардын төмөндөөгө карай өзгөрүү тобокелдиги да орун алат, себеби өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн валюталарын начарлаткан түзүмдүк факторлор, ошондой эле мунайда болгон суроо-талаптан сунуштун ашып кетүү тобокелдиги сакталып турат.

1.2.4-график. Алтынга баа динамикасы

Булагы: «Блумберг» маалымат агенттиги

2016-жылдын II чейрегинде алтынга болгон баанын өсүү динамикасы сакталган. АКШ экономикасында жана эмгек рыногунда өсүш арымдардын төмөн болушун күбөлөндүргөн макроэкономикалык маалыматтардын чыгышы менен АКШ монетардык бийлигинин андан аркы саясаты жөнүндө инвесторлордун күтүүлөрү, мурдагы болжолдоолорго караганда, АКШ ФРС базалык пайыздык чендерин жайыраак арымда жогорулатууга багытталган. АКШ баалуу кагаздарынын азыраак күтүлгөн

жогорку киришелүүлүгү башка борбордук банктардын төмөнкүгө жакын терс пайыздык чендери менен бирге алтынга инвестициялык салымдарды салууну бекемдеген. Баалуу металлга болгон баанын өсүшүнө аналитиктер менен инвесторлор үчүн күтүүсүз болгон жана финансы рыногунда белгисиздикке туш кылган Улуу Британиянын Европа бирлигинен чыгышы жөнүндө референдумдун жыйынтыгы өбөлгө түзгөн.

2 -глава. Макроэкономикалык өнүгүү

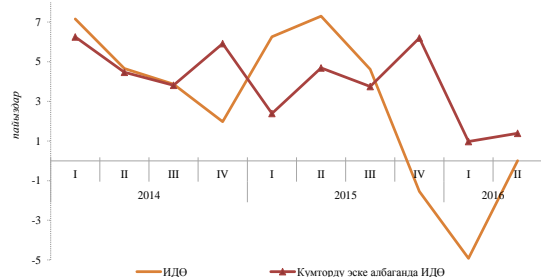
2.1. Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр рыногунда суроо-талап жана сунуш

Тышкы сыяктуу эле, ички суроо-талаптын кыскаруусунун алкагында иштеп чыгуу өнөр жайында өндүрүш арымынын төмөн деңгээлде сакталып калышы 2016-жылдын II чейрегинде Кыргыз Республикасында ИДӨ өндүрүшүнүн төмөндөөсүн шарттаган. Өтүп жаткан жылдын башталышынан тартып өлкөгө келип түшкөн акча которуулардын көлөмүнүн өсүшү белгиленген.

Суроо-талап

2.1.1-график. ИДӨ динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

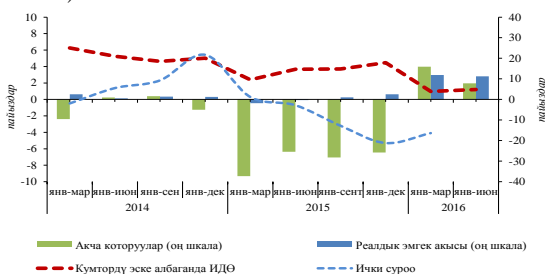
Источник: НСК КР

Өнөр жайда 2016-жылдын II чейрегинде түптөлгөн терс арымдар бул чейректе реалдуу ИДӨнүн бир аз өсүшү катталгандыгына карабастан, I жарым жылдыкта экономиканын реалдуу өсүшүнүн 2,3 пайызга кыскаруусуна алып келген. Бул динамика иштеп чыгуу өнөр жайында көбүнчө «Кумтөр» алтын кен казып алуу ишканасында өндүрүш көлөмүнүн төмөндөөсүнүн эсебинен 4,1 пайыз төмөндөөсүнөн улам түптөлгөн. Айыл чарба секторунда ИДӨгө 0,3 п.п салым менен өсүш (2,9 пайыз) катталган.

«Центерра Голд Инк.» пресс-релизине ылайык “Кумтөр” ишканасында өндүрүш 2015-жылдын II чейрегине салыштырганда 2016-жылдын II чейрегинде 20,0 пайызга (122,1 миң унцияга) төмөндөө менен 97,7 миң унцияны түзгөн, бул мурдагыдай эле, иштелип чыккан кенде алтындын төмөн болушуна байланыштуу болгон. Өндүрүштө отчеттук мезгилде түптөлгөн деңгээл компаниянын болжолдоосуна ылайык келет.

2.1.2-график. Ички суроо-талаптын жана акча которуулар динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Источник: Национальный банк

байланыштуу болгон. Ошону менен бирге, өткөн чейрекке салыштырганда төмөндөө арымы басаңдаган, бул да акча которуулардын алгылыктуу динамикасына

2016-жылдын январь-июнь айларында экономикада төмөндөө байкалган, мында төмөндөө арымы отчеттук мезгил ичинде басаңдаган. Белгиленген төмөндөө негизинен, «Кумтөр» кен казып алуу ишканасында өндүрүштүн кыскаруусуна байланыштуу болгон. Ички суроо-талап боюнча да төртүнчү чейрек катары менен терс арымдар сакталууда, бул ИДӨнүн калыптанышына алгылыксыз таасирин тийгизген.

Ички суроо талап¹ төртүнчү чейрек катары менен алгылыксыз деңгээлде болуусун улантууда жана 2015-жылга салыштырганда жылдын I чейрегинин жыйынтыгы боюнча 4,1 пайызга төмөндөгөн. Мындай кыскаруу түпкү керектөөнүн өсүшүнүн аз болушуна (+0,2 пайыз) жана негизги фондулардын дүң топтоосунун кыскаруусунун (-4,0 пайыз) жана материалдык жүгүртүү каражаттарынын запастарынын өзгөрүүсүнүн (1,5 эсеге азаюу) эсебинен дүң топтоонун (-23,2 пайыз) терс түптөлүшүнө

¹ Кыйла эрте мезгил аралыгына берилген маалыматтардын шилтемеси 2016-жылдын II чейреги үчүн маалыматтардын жоктугу менен шартталган.

байланыштуу болгон (өтүп жаткан жылдын I чейрегинде өсүш арым 15,9 пайызды түзгөн). Жалпысынан, 2016-жылдын башталышынан тарта жеке адамдардын которуу системалары аркылуу жүзөгө ашырылган акча которууларынын алгылыктуу динамикасы белгиленген: доллар эквивалентинде таза агылып кирүү биринчи жарым жылдыкта 10,4 пайызды түзсө, ал эми 2016-жылдын II чейрегинде өткөн жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 7,8 пайызга өскөн.

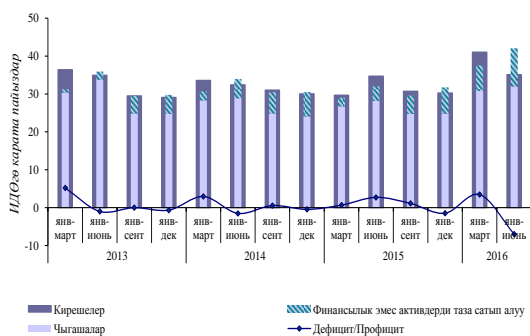
Ички суроо-талаптын басаңдаганына карабастан, ИДӨ түзүмүндө керектөө мурдагыдай эле ИДӨнүн негизги компоненти болуп калууда (ИДӨгө карата 120,5 пайыз).

Мамлекеттик финансы сектору

2016-жылдын II чейрегинин башталышынан тартып мамлекеттик бюджетти аткаруунун профициттен дефицитке өзгөрүүсү жүргөн. 2016 -жылдын I жарым жылдыгында мамлекеттик бюджет 12,4 млрд сом же ИДӨгө карата 7,0 пайыз деңгээлде тартыштык менен аткарылган, бул негизинен, финансылык эмес активдерди сатып алууга чыгашанын өсүшүнө шартталган (2015-жылдын тиешелүү мезгилинде бюджет профицити 4,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 2,7 пайызды түзгөн).

2.1.3-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

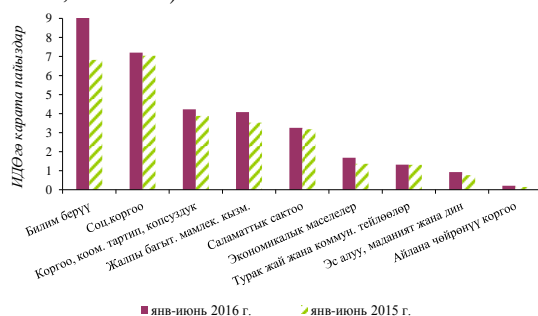
(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтоо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги, Улуттук банк

2.1.4-график. Мамлекеттик бюджетти аткаруу

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил, топтоо)

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги, Улуттук банк

2016-жылдын I жарым жылдыгында мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен кирешелери өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 3,2 пайызга же 0,6 млрд сомго жогорулоо менен 61,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 35,1 пайызды түзгөн. Мында операциялык кирешелердин өсүшүнө негизги салым салыктык кирешелердин (8,5 п.п.) жана расмий трансферттердин (4,9 п.п.) эсебинен камсыз болгон.

Операциялык ишке мамлекеттик бюджеттин чыгашалары жылдык эсептөөдө 15,9 пайызга же 4,0 млрд сомго жогорулоо менен отчеттук жылдын биринчи жарым жылдыгынан тартып 56,4 млрд сомду же 32,1 пайызды түзгөн. Чыгашалардын экономикалык классификациялоо боюнча түзүмүндө, мурдагыдай эле, күндөлүк керектөөгө багытталган чыгашалар жогорку үлүштө сакталып турат. Чыгашалардын өсүшүнө эмгекке төлөөлөр (негизинен эмгек акы), субсидияларды жана социалдык желок пулдарды төлөө боюнча чыгашалар олуттуу салым кошушкан. Чыгашалардын функционалдык классификациялоо боюнча түзүмүндө чыгашалардын өсүшүнө билим берүүгө, жалпы багыттагы мамлекеттик кызматтарга, коргоого, коомдук тартипке жана коопсуздукка жана экономикалык маселелерге чыгашалар салым кошушкан.

Бюджеттик каражаттардын финансылык эмес активдерди сатып алуу боюнча операцияларына таза агылып чыгуусу 17,7 млрд сомду же ИДӨгө карата 10,1 пайызды түзгөн.

Республикалык бюджеттин киреше бөлүгүнүн аткарылышы (салыктык эмес кирешелер + салыктык эмес кирешелер + расмий трансферттер) 2016-жылдын биринчи

жарым жылдыгында 109,4 пайыз чегинде катталган, бул салыктык эмес кирешелерди жыйноо боюнча пландын 134,1 пайызга, расмий трансферттер боюнча 8,4 эсеге аткарылышы менен камсыз болгон. Салыктык кирешелерди жыйноо планы 97,9 пайызга аткарылган. Салык жыйноо планы Мамлекеттик салык кызматы тарабынан 94,7 пайыз өлчөмүндө, Мамлекеттик бажы кызматы тарабынан 104,3 пайызга аткарылган. 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгында республикалык бюджеттин чыгаша бөлүгү 78,1 пайызга аткарылган. Мында коргоого алынган статьяларга чыгашалар боюнча план 81,3 пайызга, коргоого алынбаган статьяларга – 62,6 пайызга аткарылган.

Инвестициялар

2016-жылдын II чейрегинде негизги капиталга инвестициялар I чейректеги төмөндөөдөн кийин өскөн. Алардын өздөштүрүү деңгээли 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 2,0 пайызга (салыштыруу үчүн алынган бааларда) көбөйгөн.

2.1.1-таблица. Каржылоо булактары боюнча негизги капиталга инвестициялар (млн сом, пайыздарда)

	млн сом		үлшү, пайыздар	
	2015-ж.	2016-ж.	2015-ж.	2016-ж.
Барыгы	37 464,5	39 059,0	100,0	100,0
Ички инвестициялар	28 862,8	31 803,7	77,0	81,4
Республикалык бюджет (өзгөчө кырдаалга кеткен каражаттары кошо алганда)	1 359,0	3 127,7	3,6	8,0
Жергиликтүү бюджет	360,0	260,4	1,0	0,7
Ишканалар жана уюмдар каражаттары	14 737,6	12 522,9	39,3	32,0
Банктын кредити	15,6	46,6	0,0	0,1
Калктын каражаттары (КР резидентинин кайыр-садага каражаттарын кошо алганда)	12 390,6	15 846,1	33,1	40,6
Тышкы инвестициялар	8 601,7	7 255,3	23,0	18,6
Чет өлкө кредити	6 144,0	3 654,0	16,4	9,4
Тикс чет өлкө инвестициялары	1 445,0	2 936,4	3,9	7,5
Чет өлкө гранттары жана гуманитардык жардам	1 012,7	664,9	2,7	1,7

Булагы: КР УСК

ичинде банктардын кредиттеринин эсебинен – 2,9 эсеге, республикалык бюджеттен – 2,3 эсеге, калк каражаттарынан – 1,3 эсеге өсүшү белгиленген, ал эми ошол эле учурда жергиликтүү бюджеттин эсебинен инвестициялар көлөмү, тескерисинче 29,2 пайызга, ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынын эсебинен 16,9 пайызга кыскарган), ал эми тышкы булактардын эсебинен алар 17,5 пайызга кыскарган (чет өлкө кредиттеринин эсебинен – 41,8 пайызга, чет өлкө гранттарынан – 35,8 пайызга кыскарган, ал эми тике чет өлкө инвестициялардын эсебинен алар 2 эсеге көбөйгөн).

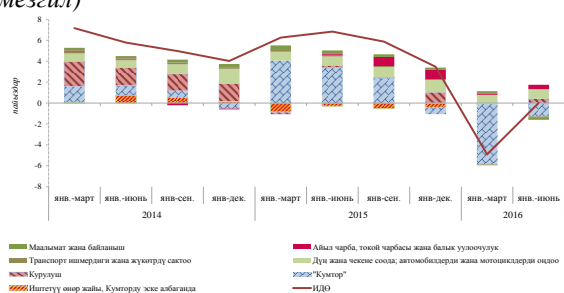
Сунуш

Кароого алынып жаткан мезгил ичинде ИДӨ төмөндөөсү негизинен, «Кумтөр» алтын кен казып алуу ишканасында өндүрүштүн көлөмүнүн кыскарышына шартталган.

Кароого алынып жаткан мезгилде өнөр жайдын төмөндөөсү баалуу металлдарды өндүрүүнүн 35,8 пайызга кыскаруусунан улам жүргөн. «Кумтөр» алтын кен казып алуу ишканаларын эске албаганда, кыскаруу текстиль өндүрүшүндө (33,6 пайызга), кийим өндүрүшүндө (24,2 пайызга) жана башка металл эмес минералдык продукттарда (14,4 пайызга) катталган.

2.1.5-график. Негизги тармактардын ИДӨнүн өсүшүнө салымы

(өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата мезгил)

Булагы: КР УСК

өндүрүшүнүн көбөйүүсүнө шартталган. Өтүп жаткан жылы түшүм жыйноо арымы өткөн жылдагыдан жогору болгон, ал эми мал чарбасында өсүш малдын жана үй канаттууларынын санынын көбөйүүсүнө байланыштуу болгон.

Өтүп жаткан жылдын 6 айы ичинде курулуштун өсүшү курулуштук жана башка капиталдык ремонт боюнча актырылган иштердин жана сарптоолордун көлөмүнүн, ошондой эле имараттарга жана курулмаларга капиталдык жана күндөлүк ремонттун көлөмүнүн өсүшү эсебинен 3,6 пайызды түзгөн.

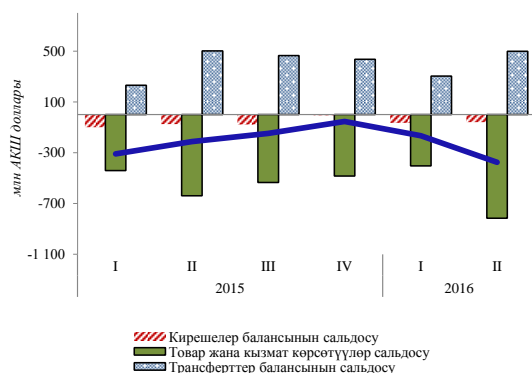
Кызмат көрсөтүү чөйрөсү 2,1 пайызга өскөн, мында негизги салым соода секторунан (0,8 п.п.) белгиленген.

2.2. Тышкы сектор¹

Соода балансынын терс сальдосунун өсүшү 2016-жылдын II чейрегинде күндөлүк операциялар эсебинин тартыштыгынын 77,1 пайызга көбөйүүсүнө өбөлгө түзгөн.

2.2.1-график. Күндөлүк операциялар эсеби

(млн АКШ долларында)

Эскертүү: Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Тышкы соода боюнча маалыматтар УСКнын айыл чарба продукциялары жана ЕАЭБ өлкөлөрү менен (2015-жылдын III чейреги) өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен келтирилген

Электрэнергиясын өндүрүү, аны берүү жана бөлүштүрүү көлөмү 12,2 пайызга төмөндөгөн. Мында мунайды жана металл кендерин казып алуунун, тиешелүүлүгүнө жараша 1,7 эсеге жана 1,5 эсеге өсүшү белгиленген. Тамак-аш азыктарын өндүрүү кантты, эт жана сүт азыктарын, нан жана ундан жасалган, узакка сакталбаган кондитердик азыктарды чыгаруунун көбөйүүсүнүн эсебинен 12,0 пайызга өскөн.

Айыл чарбасында алгылыктуу динамика (2,9 пайыз) сакталып турган, бул мал чарбасы менен өсүмдүк өстүрүү

Болжолдуу жана алдын ала маалыматтар боюнча күндөлүк эсеп тартыштыгы отчеттук мезгил ичинде 375,6 млн АКШ долларына чейин көбөйүү менен ИДӨгө карата 12,1 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын соода балансынын тартыштыгы отчеттук мезгилде 28,3 пайызга көбөйгөн жана 749,7 млн АКШ долларында катталган. Соода балансы алтынды берүүлөрдүн кыскарышына байланыштуу, экспортту берүүлөрдүн кыскарышынын, ошондой эле ЕАЭБ өлкөлөрүнөн товарларды берүүнүн көбөйүүсүнө байланыштуу өлкө импортунун көбөйүүсүнүн таасиринен улам калыптанат.

¹ Алдын ала жана болжолдуу маалыматтар боюнча. Айкын мезгил ичинде маалыматтарга мунайзаттардын реэкспорту боюнча Улуттук банктын баа берүүлөрү камтылат. Салыштыруу мезгили-өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек

2.2.1. Кыргыз Республикасынын соода балансы¹

(млн АКШ долларында)

	2014	2015	2015 2 кв.	2016 * 2 кв.	Өзг-үү %	Өзг-үү млн долл.
Соода тендеми	-2 807,5	-1 984,0	-584,6	-694,7	18,8	-110,1
Экспорт (ФОб)	2 482,7	1 812,4	419,3	307,7	-26,6	-111,7
Алтын	716,9	665,4	155,3	122,5	-21,2	-32,9
Импорт (ФОб)	5 290,2	3 796,4	1 003,9	1 002,3	-0,2	-1,6
Мунайпродуктылар	1 041,8	702,6	170,5	94,3	-44,7	-76,2

Товарлар экспорту (ФОб баасында) 2016-жылдын чейрегинде 26,6 пайызга кыскаруу менен 307,7 млн АКШ долларын түзөт. Алтынды эске албаганда, экспорттун төмөндөөсү, негизинен, мунай заттарынын реэкспортунун көлөмүнүн төмөндөөсү эсебинен 29,8 пайызды түзөт жана 185,2 млн АКШ доллар деңгээлинде түптөлөт. Ушуну менен катар эле, кийим-кечени жана ага тиешелүү буюмдарды (99,0 пайызга), жашылчаларды жана жемиштерди (54,8 пайызга) жана башка органикалык эмес химиялык заттарды ж.б. берүүлөрдүн кыскаруусу белгиленет.

Товарлар импорту (ФОб баасында) отчеттук мезгил ичинде 0,2 пайызга төмөндөө менен 1 002,3 млн АКШ долларын түзөт. Импорттун төмөндөөсү мунай заттарын берүүлөрдүн 44,5 пайызга, жеңил автоунаалардын, алардын ичинде мурда пайдаланылгандардын 72,4 пайызга, дары дармектердин 61,5 пайызга, чоюндун жана болоттун 47,8 пайызга төмөндөөсүнүн эсебинен жүргөн. Ошону менен бирге эле, бут кийимди жана кийимди, токулган кездемелерди, эфир майларын жана башкаларды берүүлөрдүн көбөйгөндүгү байкалган.

Күндөлүк трансферттер боюнча таза агылып кирүү 2015-жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлде түптөлөт жана 499,4 млн АКШ долларын түзөт. Расмий трансферттердин таза келип түшүүлөрүнүн төмөндөөсү жеке трансферттердин таза агылып кирүүсү менен компенсацияланат, ал 5,3 пайызга көбөйүү менен 496,1 млн АКШ долларын түзөт.

Божомолдорго ылайык 2016-жылдын экинчи чейрегинде кызмат көрсөтүү балансынын терс сальдосу 2,2 эсеге көбөйүү менен 121,7 млн АКШ доллар чегинде түптөлөт. Кирешелер балансынын терс сальдосу 58,6 млн АКШ доллар деңгээлинде күтүлүүдө, 2016 -жылдын экинчи чейрегиндеги деңгээлден төмөн.

Кредиттик каражаттардын мамлекеттик секторго келип түшүүлөрү капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби боюнча алгылыктуу сальдоунун көбөйүүсүн шарттайт. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби 408,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо калыптанат, бул 2015-жылдын экинчи чейрегиндегиден дээрлик 3,0 эсеге көп. Капитал менен операциялар эсебинин сальдосу 56,5 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлүүсү күтүлүүдө. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде финансы эсебинин оң сальдосу 352,1 млн АКШ долларын түзөт.

¹ КР УСКсынын айыл чарба продукциялары жана ЕАЭБга мүчө мамлекеттер менен өз ара соода боюнча кошумча баа берүүлөрүн (с 2015-ж III чейреги) жана Улуттук банктын баа берүүлөрүн эске алуу менен

2.2.2-график. Капитал менен операциялар жана финансылык операциялар эсеби

көбөйүүсүнүн эсебинен резидент эместер алдындагы милдеттенмелердин көбөйүүсүнө шартталган. Мында коммерциялык банктардын чет өлкө активдеринин кыскарышынын эсебинен резиденттердин чет өлкөдөгү активдери 132,8 млн АКШ долларына кыскаруусу күтүлүүдө.

Ошентип, 2016-жылдын II чейрегинин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми 49,0 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң сальдодо түптөлөт. Дүң эл аралык камдардын көлөмү товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,6 айын жабат.

Сомдун реалдуу жана номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси

2.2.2 -таблица. Алмашуу курсу боюнча негизги көрсөткүчтөр

	жыл (ор.)				ай өткөн жылдын башына карата (айдын аягына)				ай өткөн айга карата (айдын аягына)			
	2013 (ор.)	2014 (ор.)	2015 (ор.)	%	2014-ж. декабрь	2015-ж. Июнь	%	2015-ж. Февраль	2015-ж. Июнь	%		
РЭАК	110,0	115,1	4,6	↑	108,4	114,1	5,5	↑	113,0	114,1	1,0	↑
НЭАК	99,2	106,1	6,9	↑	101,4	111,1	9,6	↑	109,8	111,1	1,2	↑
РЭАК кытай юанасына карата	94,8	84,7	-10,9	↓	74,4	82,7	11,1	↑	81,4	82,7	1,6	↑
НЭАК кытай юанасына карата	78,1	66,4	-14,2	↓	57,6	65,7	14,1	↑	64,8	65,7	1,5	↑
РЭАК еврого карата	109,7	116,6	6,3	↑	102,8	108,9	5,9	↑	107,3	108,9	1,5	↑
НЭАК еврого карата	85,5	85,5	0,0	↔	74,0	80,0	8,1	↑	78,8	80,0	1,5	↑
РЭАК кал. төгөсине карата	110,9	112,1	1,1	↑	129,7	143,9	10,9	↑	141,9	143,9	1,4	↑
НЭАК кал. төгөсине карата	104,1	105,9	1,7	↑	130,9	154,6	18,0	↑	151,7	154,6	1,9	↑
РЭАК орус рублине карата	113,6	138,2	21,3	↑	130,8	132,5	1,3	↑	131,9	132,5	0,4	↑
НЭАК орус рублине карата	108,3	142,8	31,8	↑	137,4	146,3	6,5	↑	145,2	146,3	0,8	↑
РЭАК АКШ долларына карата	107,9	96,0	-11,1	↓	82,8	89,2	7,7	↑	89,0	89,2	0,3	↑
НЭАК АКШ долларына карата	85,8	71,7	-16,3	↓	60,5	67,6	11,7	↑	67,2	67,6	0,5	↑

* Индекс ала милдеттер
 ↓ - сальдо киргизилген, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн жакшыруусу
 ↑ - сальдо бекемдешкен, атаандаштыкка жөндөмдүүлүктүн начарлоосу

көбөйгөн жана ушул эле жылдын июнь айынын акырына карата 111,1 түзгөн.

Индекстин көбөйүүсү 2016-жылдын декабрындагы орточо курсуна салыштырганда, ушул эле жылдын июнь айында сомдун бекемделишинен¹ улам келип чыккан: казак тенгесине 18,0 пайызга орус рублине 6,5 пайызга, кытай юанына карата 14,1 пайызга, АКШ долларына карата 11,7 пайызга жана еврого 8,1 пайызга.

Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө² инфляциянын жогорку деңгээлде түптөлүшүнө карабастан, НЕАК индексинин көбөйүүсү реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун (РЭАК) индексинин өсүшүн шарттаган, ал 2015-жылдын декабрынан тартып 5,3 пайызга көбөйгөн жана 2016 -жылдын июнь айынын акырына карата 114,1 түзгөн.

Өлкөгө тике инвестициялардын таза агылып кирүүсү өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги деңгээлден 31,4 пайызга төмөн болжолдонууда, бул 161,2 млн АКШ долларын түзөт. Отчеттук мезгилде финансылык эсепке башка инвестициялар боюнча агылып кирүүнүн көбөйүүсү негизги таасирин тийгизет. “Башка инвестициялар” статьясынын оң сальдосу 190,9 млн АКШ долларында түптөлгөн, бул негизинен, мамлекеттик секторго кредиттик каражаттардын агылып кирүүсүнүн

Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата 2015-жылдын декабрь айына салыштырганда номиналдуу жана реалдуу эффективдүү алмашуу курстарынын көбөйүүсү күтүлүүдө. Алдын ала маалыматтар боюнча номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун (НЭАК) индекси 2016-жылдын башталышынан тартып 9,6 пайызга

¹ Мында, сомдун номиналдык эки тараптуу алмашуу курсу боюнча маалыматтар келтирилген, индексти эсептөө үчүн 2010-жыл базалык мезгил катары колдонулат.

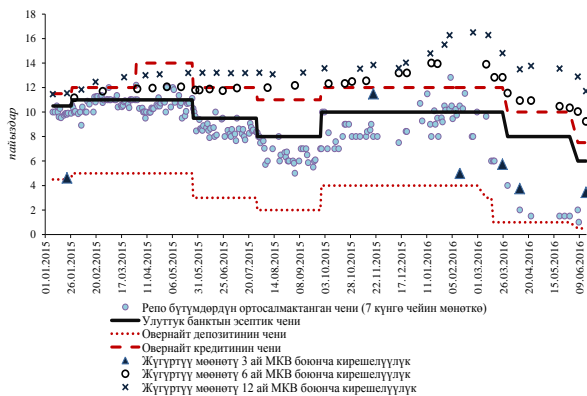
² Кыргыз Республикасында инфляция 2016-жылдын январь-июнь айларында 1,7 пайыз терс деңгээлде түптөлгөн, ал эми негизги соода өнөктөш өлкөлөрдө инфляциянын орточо деңгээли алдын ала эсептөөлөр боюнча 2,3 пайызды түзгөн.

3-глава. Акча-кредит саясаты

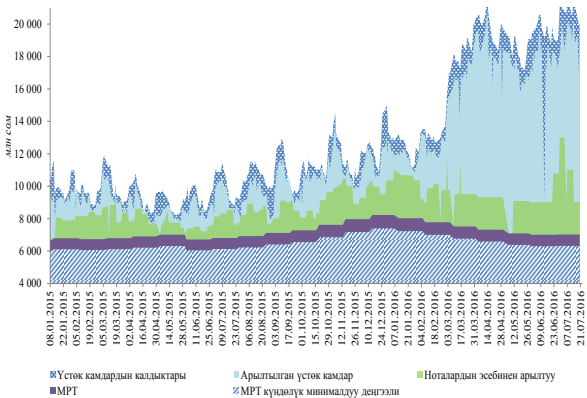
3.1. Акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу

Айкын инфляциянын төмөн арымынын сакталып калуусу жана орто мөөнөттүү мезгилге карата анын орточо болжолдуу динамикасы Улуттук банкка 2016-жылдын II чейрегинде өзүнүн экономиканын реалдуу секторун колдоого багытталган негизги пайыздык чендерин төмөндөтүү саясатын улантууга өбөлгө түзгөн. Акча-кредит саясатты ишке ашыруу банктык ликвиддүүлүктүн жогору деңгээлде болгон шарттарда орто мөөнөт мезгилде инфляциянын максаттуу көрсөткүчтөрүнө жетисүнө өбөлгө түзгөн тең салмактуу акча сунушунун камсыз кылуу максатында жүргүзүлгөн. Экономикалык өнүгүүнүн алгылыксыз көрсөткүчтөрүнүн жана өлкөдө инфляциянын төмөн деңгээлде сакталып калышы алкагында Улуттук банк 2016-жылдын II чейрегинде эсептик ченди бир нече жолу төмөндөткөн. 2016-жылдын 31-майынан тартып Улуттук банктын эсептик чени 6,00 пайыз деңгээлинде белгиленген, бул мурдагы мааниден 2,0 пайыздык пунктка төмөн жана бул деңгээлде отчеттук мезгилдин акырына чейин сакталып турган. Кароого алынып жаткан мезгилде Улуттук банк саясат чендеринин ортосундагы айырманы кыскартуу аркылуу пайыздык каналды күчөтүү саясатын жүзөгө ашырууну уланткан. «Овернайт» кредиттери боюнча чен 7,5 пайыз (буга чейин – 10,0 пайыз), «овернайт» депозиттери боюнча чен – 0,5 пайыз (буга чейин – 1,0 пайыз) деңгээлинде түптөлгөн.

3.1.1 -график. Акча рыногунун чендери

3.1.2 -график. Коммерциялык банктардын үстөк камдары

2016-жылдын II чейреги ичинде акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери отчеттук мезгилдин акырына карата төмөндөө динамикасын көрсөтүү менен Улуттук банк саясатынын чендеринин багытында корреляцияланган. Акча рыногунун чендеринин мындай өзгөрүүсү негизинен банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн кыйла жогорку деңгээлинин болушуна шартталган.

Отчеттук мезгилде банк тутумунун үстөк камдарынын орточо күндүк көлөмү арылтуу операцияларын жүргүзгөнгө чейин 12,3 млрд сом (арылтуудан кийин – 1,6 млрд сом) деңгээлинде түптөлүү менен 2015-жылдагы тиешелүү көрсөткүчтөн 5,2 эсеге ашкан. Отчеттук мезгилдин акырына карата үстөк ликвиддүүлүктүн арылтууга чейинки деңгээли 14,7 млрд сомду (арылтуудан кийин – 2,9 млрд сомду) түзгөн.

Отчеттук мезгил ичинде банк тутумунда үстөк ликвиддүүлүктүн сакталып турушу коммерциялык банктардын Улуттук банктын ноталарын көбүрөөк талап кылуусуна алып келүү менен, алар боюнча кирешелердин төмөндөөсүн шарттаган. 2016-жылдын II чейрегинде Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталарына суроо-талаптын көлөмү ушул жылдын I чейрегиндеги тиешелүү көрсөткүчтөн 1,1 эсеге, 2015-жылдын II чейрегиндегиден – 4,6 эсеге арткан. Мында

7 күндүк ноталар боюнча орточо алынган кирешелүүлүк 2016-жылдын II чейрегинде 2,18 ден 1,44 пайызга чейин төмөндөгөн.

Үстөк ликвиддүүлүктөн арылуу Улуттук банктын ноталарынын аукциондорун жүргүзүүдөн тышкары, коммерциялык банктардын өз каражаттарын Улуттук банктагы «овернайт» депозиттерине жайгаштыруу аркылуу жүзөгө ашырылган. Кабыл алынган «овернайт» депозиттеринин дүң көлөмү отчеттук мезгилде 2016-жылдын I чейрегиндеги көрсөткүчкө салыштырганда 2,4 эсеге жогору болгон, мында жайгаштыруунун орточо күндүк көлөмү 8,7 млрд сомду түзгөн.

Өлкөдө экономикалык жигердүүлүктүн басаңдашы шартында пайыздык саясатка карата монетардык шарттарды жеңилдетүү да Улуттук банктын экономиканын реалдуу секторун демилгелөөгө багытталган кредиттик операцияларды жүргүзүүсү менен коштолгон. Жалпысынан алганда, 2016-жылдын I жарым жылдыгында экономиканын алгылыктуу өсүш арымын колдоо максаттары үчүн Улуттук банк 3,5 млрд сом өлчөмүндө ресурс сунуштаган. Анын ичинде коммерциялык банктарга кредиттик аукциондордун алкагында 1,1 млрд сом жана 1,9 млрд сом – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн чет өлкө валютасындагы ипотекалык кредиттерди улуттук валютага конвертациялоо боюнча программасын ишке ашыруунун алкагында сунушталган. Улуттук банк мындан тышкары Кыргыз Республикасы тарабынан ЕАЭБ алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга 480,0 млн сом өлчөмүндө кредит бөлүп берген. Мындан тышкары, 2016-жылдын II чейрегинин ортосуна карата кредиттик аукциондордун алагында буга чейин берилген 2,9 млрд сом көлөмүндөгү каражаттар коммерциялык банктар тарабынан 1 жылга чейинки мөөнөткө пролонгацияланган.

Кароого алынып жаткан мезгилде ички валюта рыногунда сомду бекемдөө тенденциясы (+3,6 пайызга) байкалган. 2016-жылдын II чейрегинде Улуттук банк алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында 51,0 млн АКШ доллар көлөмүндө чет өлкө валютасын нетто-сатып алуучу катары иш алып барган. Отчеттук мезгил ичинде валюта интервенцияларынын эсебинен сом ликвиддүүлүгү 3,5 млрд сомго көбөйгөн.

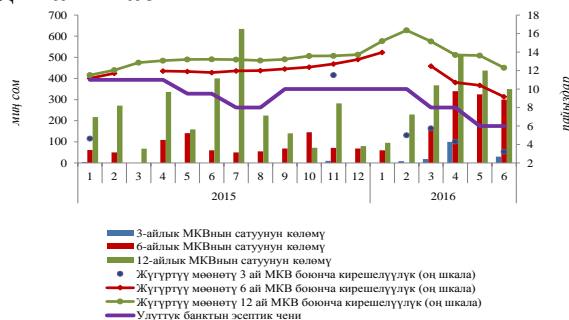
2016-жылдын II чейрегинде акча-кредит саясатынын чаралары

<p>Улуттук банктын эсептик ченинин өлчөмү тууралуу чечимдер кабыл алынган</p>	<p>2016-жылдын 31-майынан тартып эсептик чендин өлчөмүн 200 базистик пунктка 8,00 пайыздан 6,00 пайызга чейин төмөндөтүү чечими кабыл алынган. Пайыздык коридор чегинин чендери да төмөндөтүлгөн. «Овернайт» кредиттери боюнча чен 10,0 пайыздан 7,5 пайызга чейин, «овернайт» депозиттери боюнча чен – 1,0 пайыздан 0,5 пайызга чейин төмөндөгөн.</p> <p>2016-жылдын 27-июнунда эсептик чен өлчөмүн 6,00 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз калтыруу тууралуу чечим кабыл алынган. «Овернайт» кредиттери жана «овернайт» депозиттери боюнча чен өзгөрүүсүз калган.</p>
<p>Улуттук банк Кыргыз Республикасы тарабынан Евразия экономикалык бирлигинин алкагында башка мамлекеттер менен биргеликте түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредит берген.</p>	<p>Берилген ресурстардын суммасы 130,0 млн сомду түзгөн.</p>

3.2. Финансы рыногунун инструменттери

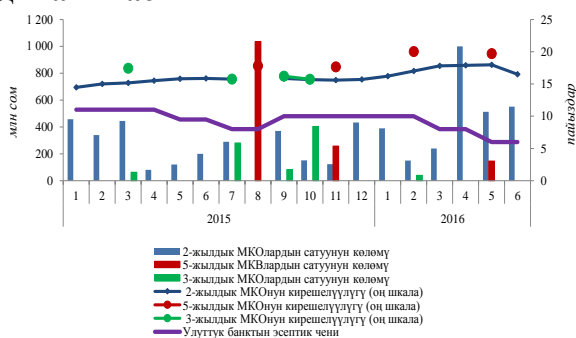
Мамлекеттик баалуу кагаздар рыногу

3.2.1-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

айкын сатуу көлөмү да жогорулаган (2 эсеге). II чейректе айкын сатуу көлөмү 2,4 млрд сомду түзүү менен жарыяланган эмиссия көлөмүнөн ашкан. Финансы министрлиги тарабынан сунушталган эки аукцион суроо-талаптын жоктугунан өткөрүлбөгөн катары таанылган. МКВлардын жалпы орточо алынган кирешелүүлүгү 11,0 пайызды (-1,8 п.п.) түзгөн. Кароого алынып жаткан мезгил ичинде орточо алынган кирешелүүлүк эсептик чендин багытында катталган.

3.2.2-график. МКВларды сатуу көлөмүнүн жана кирешелүүлүгүнүн динамикасы

жайгаштырууларды эске алуу менен) 2,2 млрд сомду түзсө, суроо-талаптын көлөмү сунуш көлөмүнөн жогору болгон. Отчеттук мезгил ичинде орточо алынган кирешелүүлүк деңгээлинин (+1,94 п.п.) 17,7 пайызга чейин бир аз жогорулоосу белгиленген.

Мамлекеттик казына векселдери

2016-жылдын II чейрегинде Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги биринчилик рынокто жүгүртүү мөөнөтү 3-, 6- жана 12-айлык мамлекеттик казына векселдерин жайгаштырууга сунуштаган. Аукциондордо жарыяланган эмиссиянын дүң көлөмү 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 34,8 пайызга көбөйүү менен 1,9 млрд сомду түзгөн

Суроо-талап көлөмүнүн жогорулоосу менен катар эле (3 эсеге)

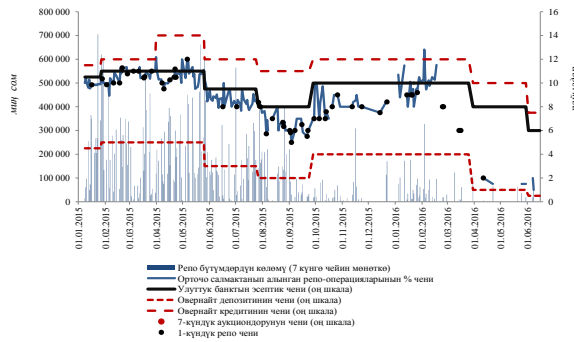
Мамлекеттик казына облигациялары

II чейректе мамлекеттик казына облигацияларынын биринчилик рыногунда жайгаштырууга жүгүртүү мөөнөтү 2 жана 5 жылдык баалуу кагаздар сунушталган. 2016-жылдын II чейрегинде аукциондордо МКВлардын жарыяланган эмиссиясынын жалпы көлөмү өткөн жылдын тиешелүү көрсөткүчүнө салыштырганда 1,2 пайызга көбөйүү менен 1,1 млрд сомду түзгөн.

Кароого алынып жаткан мезгилде айкын сатуу көлөмү (кошумча

Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу

3.2.3-график. Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногунда чендердин жана репо бүтүмдөрүнүн көлөмүнүн динамикасы

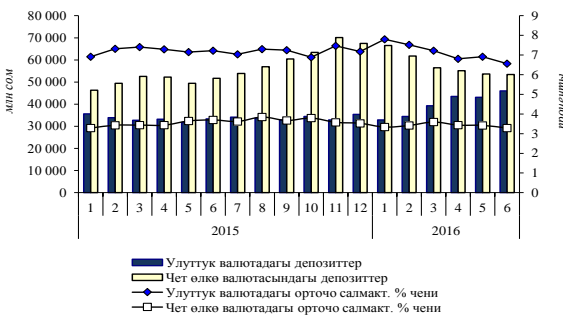
тиешелүү көрсөткүчүнөн 88,7 пайызга аз. Кредиттик ресурстарга суроо-талаптын кыскарышынын эсебинен рынок чендери Улуттук банк тарабынан белгиленген пайыздык коридордун төмөнкү чегине жакындоо менен төмөндөгөн. Улуттук валютадагы кредиттер боюнча орточо чен 2016-жылдын II чейрегинде 5,2 пайызды, репо-операциялары боюнча – 1,6 пайызды түзгөн.

2016-жылдын II чейрегинде кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногунда коммерциялык банктарда үстөк ликвиддүүлүктүн жогорку деңгээлинин сакталып калышына байланыштуу рынок катышуучуларынын жигердүүлүгүнүн төмөндөө тенденциясы уланган.

Жалпысынан алганда кароого алынып жаткан мезгил ичинде 1,3 млрд сом суммасында бүтүм келишилген, бул 2015-жылдын

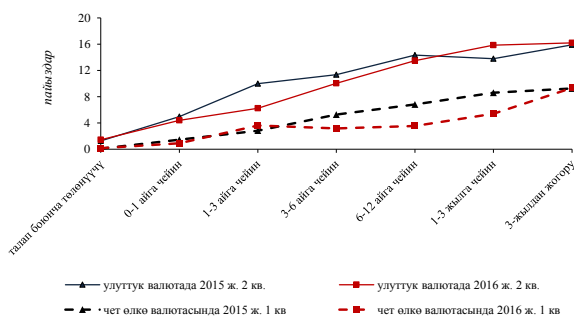
Депозит рыногу

3.2.4-график. Коммерциялык банктардын депозиттеринин динамикасы

Депозиттер рыногу валюта түзүүчүлөрдүн төмөндөөсү эсебинен, тартылган ресурстардын көлөмүнүн кыскарышы менен мүнөздөлгөн. Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын көлөмү жыл башынан тартып 3,3 пайызга төмөндөө менен 2016-жылдын II чейрегинин акырына карата 99,4 млрд сомду түзгөн. Чет өлкө валютасындагы депозиттер 20,8 пайызга 53,4 млрд сом эквивалентине чейин төмөндөгөн. Улуттук валютадагы депозиттер 30,0 пайызга 46,0 млрд сомго чейин жогорулаган. Алмашуу курсунун өзгөрүүсүн эске албаганда депозиттик база жыл башынан тарта чейрек жыйынтыгы боюнча 3,1 пайызга жогорулаган.

3.2.5-график. Улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы депозиттер боюнча мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чени

Улуттук валютадагы жаңы кабыл алынган депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 2015-жылдын тиешелүү мезгилине салыштырганда 0,15 п.п. жогорулоо менен 2016 -жылдын II чейрегинде составила 2,58 пайызды түзгөн; чет өлкө валютасындагы аманаттар боюнча –

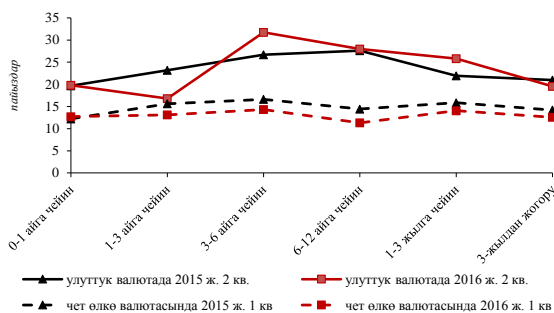
0,64 пайыз (-0,56 п.п.). Кароого алынып жаткан мезгил ичинде улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен 12,86 пайыз (+0,36 п.п.), чет өлкө валютасында – 3,97 пайыз (-2,43 п.п.) чегинде катталган.

Кредит рыногу

3.2.6-график. Коммерциялык банктардын бир мезгилдин акырына карата кредиттик карызынын динамикасы

3.2.7-график. Улуттук жана чет өлкө валюталарындагы жаңы кредиттер боюнча мөөнөттүүлүк категориялары боюнча чендер

кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 1,82 п.п. жогорулоо менен 24,45 пайызды, чет өлкө валютасында 1,40 п.п. төмөндөө менен 12,90 пайызды түзгөн.

Мөөнөтүндө төлөнбөгөн кредиттердин үлүшү кароого алынып жаткан мезгилдин акырында салыштырмалуу төмөн деңгээлде калган жана 3,6 пайызды (жыл башынан тартып +1,7 п.п.), ал эми мөөнөтү узартылган кредиттердин үлүшү – 10,6 пайыз (+5,7 п.п.) түзгөн.

3.3. Монетардык индикаторлордун динамикасы

3.3.1-график. Өкмөттүн жана Улуттук банктын операцияларынын акча базасынын өзгөрүүсүнө салымы

көбөйткөн. Отчеттук чейректин акырына карата акча базасы 75,9 млрд сом көлөмдө түптөлгөн. Июнь айларында акча базасынын жылдык өсүшү 16,7 пайызды түзгөн.

2016-жылдын II чейрегинде коммерциялык банктардын кредиттик портфелинин көлөмүнүн төмөндөөсү байкалган, бул негизинен, чет өлкө валютасында аны түзүүчүлөрдүн кыскаруусуна шартталган. Кароого алынып жаткан мезгилдин акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфелинин көлөмү өтүп жаткан жылдын башталышынан тарта 3,8 пайызга төмөндөө менен 90,4 млрд сомду түзгөн. Мында кредит портфелдин улуттук валютадагы көлөмү 19,6 пайызга өсүү менен 50,5 млрд сомду түзгөн. Кредит портфелдин чет өлкө валютасындагы көлөмү жыл башынан тарта 22,8 пайызга төмөндөө менен сомдук эквивалентинде 39,9 млрд сом чегинде катталган. Алмашуу курсун эске албаганда чет өлкө валютасында кредит портфели 1,5 пайызга жогорулаган.

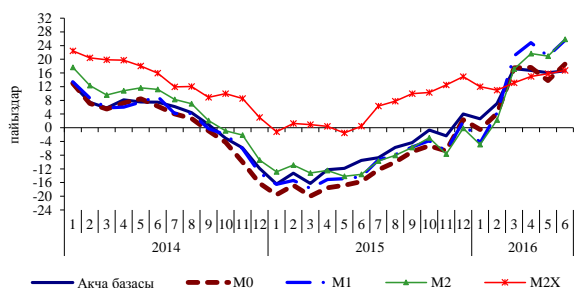
Отчеттук мезгилдин акырына карата курстун өзгөрүүсүн эске алуу менен кредит портфелин долларлаштыруу 2016-жылдын башталышынан тартып 1,7 п.п. төмөндөө менен 47,1 пайызды түзгөн.

Улуттук валютадагы жаңы берилген

Акча базасы

2016-жылдын II чейрегинде камдык акчалардын өсүш тенденциясы байкалган, мында Улуттук банктын валюта интервенциялары жана Өкмөттүн чыгашалары өзгөрүүгө негизги салым кошушкан. Бүтүндөй алганда, 2016-жылдын II чейреги ичинде акча базасы 14,7 пайызга (9,7 млрд сомго) өскөн, мында Өкмөттүн операциялары аны 7,2 млрд сомго, ал эми Улуттук банктын операциялары 2,5 млрд сомго

3.3.2-график. Акча топтомдорунун өсүшүнүн номиналдык арымы (жылдык мааниде)

Акча топтомдору

Өтүп жаткан жылдын II чейрегинде банк системасында акча топтомдорунун номиналдык арымынын өсүшүнүн оң динамикасы байкалган. 2016-жылдын II чейрегинде улуттук валютада депозиттердин көбөйүшү (+18,7 пайыз) M1 жана M2¹ (+17,8 жана +16,9 пайыз) акча топтомдорунун туруктуу өсүшүнө өбөлгө түзгөн, ал II чейректин акырына карата тиешелүүлүгүнө жараша 84,9 млрд сом жана 99,4 млрд сомду түзгөн. Жылдык

мааниде алганда, M1 жана M2 акча топтомдорунун өсүшү тиешелүүлүгүнө жараша 25,5 жана 25,8 пайызда түптөлгөн. Башка депозиттик корпорациялардын M2X акча топтомунун түзүмүндөгү депозиттеринин жалпы көлөмү II чейректе 3,7 пайызга өсүп, 85,6 млрд сомго чейин жеткен.

2016-жылдын II чейрегинде кеңири мааниде колдонулуучу акчалардын (+8,4 пайыз) 146,8 млрд сомго чейин өсүшү негизинен банктардан тышкаркы акча (M0) көлөмүн жогорулатуу менен шартталган – алардын өсүү арымы отчеттук мезгил ичинде 15,7 пайызды түзгөн. Жылдык мааниде M2X акча топтому 16,7 пайызга жогорулаган, алмашуу курсун эске албаганда – 14,3 пайызга.

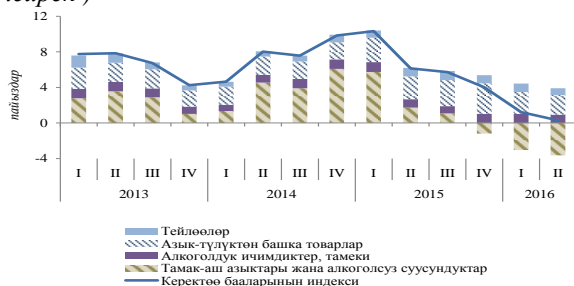
¹ Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттерин эске албаганда.

4 -глава. Инфляция динамикасы

4.1. Керектөө бааларынын индекси

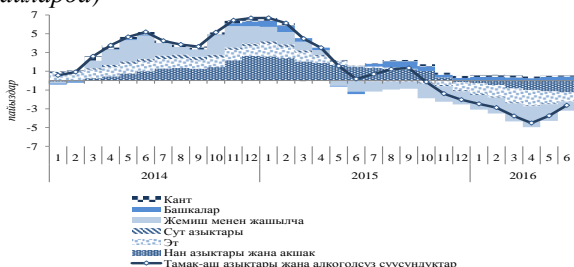
4.1.1-график. КБИ түзүмүнүн динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

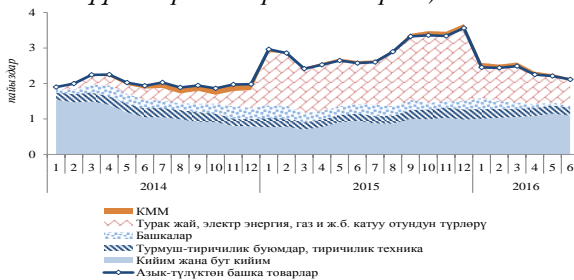

4.1.2 -график. Жылдык КБИде азык – түлүккө баа салымынын динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айларына карата айларда)

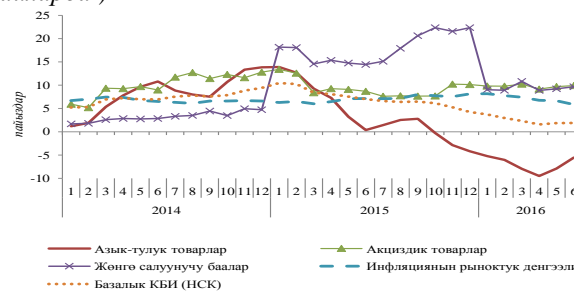

4.1.3-график. Жылдык КБИде азык – түлүктөн башка товарларга баа салымынын динамикасы (өткөн жылдын тиешелүү айларына карата айларда)

4.1.4-график. Керектөө бааларынын индексинин товарлар тобу боюнча динамикасы

(өткөн жылдын тиешелүү айларына карата айларда)

Өтүп жаткан II чейрегинде инфляция деңгээлинин андан ары басаңдосу байкалган. Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча II чейректе өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата КБИ өсүшү 2016-жылдын I чейрегинде катталган 1,2 пайыздан 0,3 пайызга чейин төмөндөгөн.

2016-жылдын II чейрегинде бардык негизги товардык топтор боюнча баалардын өсүшүнүн жылдык арымы төмөндөгөн, бирок инфляциянын жеңилдетилишине азык-түлүк товарларынын арзандашы олуттуу салым кошкон. Тамак-аш азыктарына жана алкогольсуз суусундуктарга баа 2015-жылдын II чейрегине салыштырганда 7,7 пайызга төмөндөгөн, ал эми өтүп жаткан жылдын I чейрегинде төмөндөө 6,4 пайызды түзгөн. Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде бир жыл мурдагыга салыштырганда мөмө жемиш продукциясы (-24,3 пайыз), эт азыктары (-11,8 пайыз) жана нан азыктары (-6,3 пайыз) олуттуу арзандаган. Бул 2015-жылы жана 2016-жылдын башталышында айыл чарба продукцияларын өндүрүүнүн жогорулашы, Казакстанда буудайга баанын экспорттук баанын төмөндөөсү жана биздин өлкөдө ички суроо талаптын салыштырма төмөн болушу сыяктуу факторлордун таасири астында жүргөн.

Кароого алынып жаткан чейрек ичинде алкогольдуу жана тамеки заттарына жылдык өсүш I чейректе 11,7 пайызга төмөндөө менен 10,8 пайызды түзгөн.

Азык түлүктөн башка товарлар тобуна инфляция I чейректеги 8,5 пайыздан II чейректе 7,6 пайызга чейин басаңдаган. Бул топто “турак жай кызматтарына, сууга, электрэнергиясына, газга жана отундун башка түрлөрүнө” баа индексинин жылдык өсүш I чейрекке салыштырганда көбүнчө цемент менен газдын арзандашынын эсебинен 2,3 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Мындан тышкары “үй

тиричилик буюмдары, тиричилик техникасы” тобунда баалардын өсүшү азайган, азык түлүктөн башка товарлардын инфляциясына кийим-кеченин жана бут кийимдин кымбатташы таасирин тийгизген.

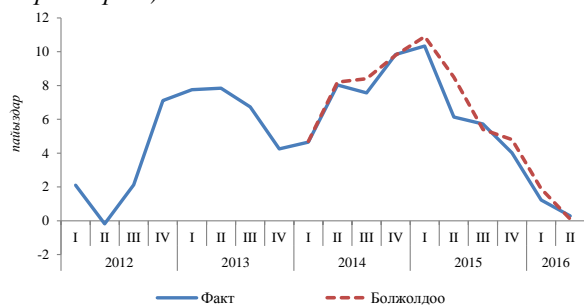
Акы төлөнүүчү кызматтарга баа индекси 2016-жылдын II чейрегинде өткөн жылдын тиешелүү чейрегиндегиге караганда 5,2 пайызга жогору түптөлгөн, бул өткөн жылдын I чейрегиндеги өсүштөн 1,3 п.п. төмөн. Бул топто инфляциянын басаңдашына тойканалардын жана мейманканалардын кызматтарына баа индексинин төмөндөөсү негизги салым кошушкан, мында коомдук тамактануу кызматтарына баанын өсүшү төмөндөгөн, ошол эле учурда байланыш кызматтарынын кымбатташы байкалган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин маалыматтары боюнча базалык инфляция өтүп жаткан жылдын I чейрегиндеги 3,0 пайыздан 2016-жылдын II чейрегинде 1,8 пайызга чейин төмөндөгөн.

4.2. Болжолдоону факт менен салыштыруу

4.2.1-график. КБИинин айкын жана болжолдуу мааниси

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейректерде)

Инфляциянын II чейрекке айкын мааниси болжолдоону бир аз жогорулаткан. Инфляци боюнча болжолдоо 0,1 пайыз деңгээлинде белгиленген, ал эми анын айкын мааниси 0,3 пайызды түзгөн. Болжолдоодогу ажырым азык-түлүк товарларына баанын болжолдонгондогуга караганда бир аз эле төмөндөөсү менен шартталган. Азык-түлүктү кошпогондо, товарлар жана кызматтар боюнча айкын инфляци болжолдонгон мааниге карата жакын болгон.

5-глава. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

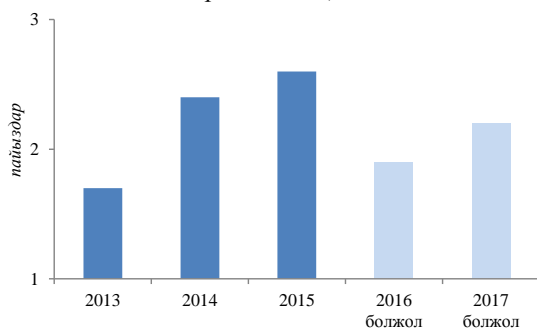
5.1. Тышкы чөйрө жөнүндө болжолдоо

5.1.1. Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн өнүгүүсүн болжолдоо

АКШ

5.1.1.1-график. АКШнын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата жыл)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

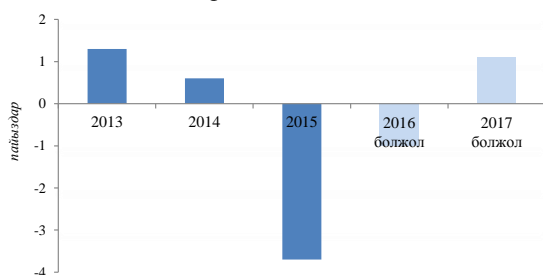
запастарды сатып алууга чыгымдардын кыскарышы кирет. Экспорт динамикасы 2016-жылдын II чейрегинде америка валютасынын жыл башынан бери начарлоосунун алкагында өсүш тарабына ык койгон, бул өнөр жайга жана инвестицияларга алгылыктуу таасир этиши мүмкүн. Инвестициялардын өсүшү үчүн тобокелдиктер корпоративдик сектордогу жогору эмес пайда жана АКШдагы президенттик шайлоо боюнча анык эместиктер менен да байланыштуу. Экономиканын өсүшүнө түрткү берген керектөө чыгашаларынын өсүшүнүн ишенимдүү динамикасы болжолдонот.

АКШда орун алган инфляция деңгээлинин өткөн жылы отунга баанын төмөндөө таасиринин кыскарышына жараша акырындык менен жогорулашы болжолдонот. 2016-жылы орточо жылдык инфляция болжолдоого ылайык 1,3 пайызды түзөт, ал эми кийинки мезгилдерде ал эки пайыздан бир аз жогорулайт.

Россия

5.1.1.2-график. Россиянын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги

арымдарда калыбына келиши күтүлөт. Мындай күтүүлөр россия экономикасынын айрым секторлоруна тийиштүү экономикалык санкциялардын аракеттенүү мөөнөтүнүн

АКШда өтүп жаткан жылы экономиканын басаңдашынан кийин орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде жигердүүлүктүн орточо өсүш арымдары болжолдонот. Өтүп жаткан жылдын биринчи жарым жылдыгында жигердүүлүктүн өсүшүнө ооздуктоочу басым көрсөткөн факторлордун таасири убактылуу болушу же болбосо ушул терс тенденциялар келечектеги мезгилдерде начарлашы ыктымал. Убактылуу факторлорго өтүп жаткан жылдын II чейрегинде ИДӨнүн өсүшүнө кыйла терс салым кошкон товардык-материалдык

Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрдүн динамикасынын бир аз жакшыруусу менен бирге эле, терс тенденциялардын таасиринин начарлашы 2016-жылы россия экономикасынын төмөндөөсүнүн басаңдашын күтүүгө мүмкүн болот. 2016-жылы Россия экономикасынын түшүүсүнүн басаңдашы 2015-жылдагы 3,7 пайыздан 1,0 пайызга чейин күтүлөт. Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде Россияда экономикалык өсүштүн 2010-2011-жылдарга караганда кыйла начар

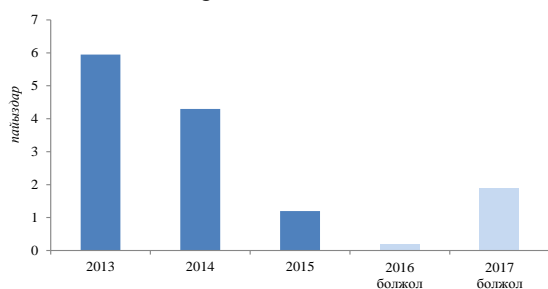

2017-жылдын 31-январына чейин узартылышы, алгылыксыз инвестициялык жигердүүлүк, дүйнөлүк мунай рыногундагы дагы деле орун алган аныксыздык менен шартталган. “Блумберг” маалымат агенттиги тарабынан сурамжыланган эл аралык финансы институттарынын жана эксперттердин болжолдоолоруна ылайык, 2016-жылы орточо жылдык инфляция 2015-жыл ичиндеги 15,6 пайыздан 7,0 пайызга чейин төмөндөшү мүмкүн. Инфляция биринчи кезекте, алгылыксыз керектөө суроо-талабынын, жөнгө салынган баалардын жана тарифтердин индексациялоонун кыйла төмөн арымдарынын жана өтүп жаткан жылы күтүлүп жаткан мол түшүмдүн таасири астында басандашынын уланаары күтүлүүдө. Эксперттердин баа берүүлөрү боюнча, 2017-жылы инфляция 5,5 пайыз деңгээлде күтүлөт. Буга карабастан, россия экономикасындагы жагдайдын өнүгүшүнө таасир тийгизе алган негизги тобокелдиктен болуп, орто мөөнөткө каралган мезгилде бюджеттик саясат боюнча аныксыздык саналат. Мамлекеттик бюджетти консолидациялоо боюнча зарыл чаралардын жоктугу узак мөөнөткө каралган келечекте инфляциялык тобокелдиктерди ишке ашыруу жана экономикалык жигердүүлүктү басаңдатуу үчүн өбөлгө болушу мүмкүн.

Казакстан

5.1.1.3-график. Казакстандын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

Булак: «Блумберг» маалымат агенттиги, эл аралык финансы институттары

Мурдагыдай эле 2017-2018-жылдарда мурдагыдай эле 2017-2018-жылдарда мунайга баанын болжолдонуп жаткан жогорулашы, “Кашаган” мунайгаз кенинде өндүрүштүн башталышы жана мамлекеттик каатчылыкка программаны натыйжалуу ишке ашыруу менен байланыштуу экономиканын өсүшүнүн калыбына келиши күтүлөт.

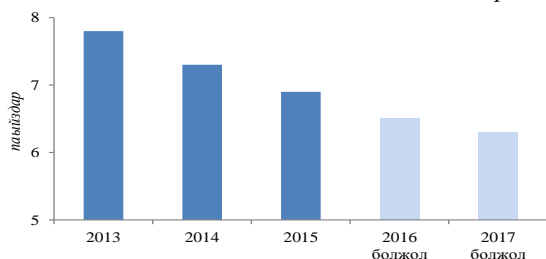
2016-жылдын экинчи жарым жылдыгында улуттук валютанын нарксыздануу таасиринин аякташына, калктын инфляциялык күтүүлөрүнүн төмөндөшүнө, ошондой эле керектөө суроо-талабынын кыскарышына байланыштуу, инфляциянын басандашы күтүлөт, ал жылдын акырына карата 8,0 пайызга жакын деңгээлде болушу мүмкүн. 2017-жылы алгылыксыз баа таасирлеринин жоктугу шартында, анын ичинде 2016-жылы жогорку базадан улам, инфляциянын басаңдоо тенденциясы сакталат жана жыл ичинде орточо инфляция 5,0 пайызга жакынды түзөт.

Кытай

Кытайда экономиканын өсүш арымдарынын бир калыпта басандашы уланат. Экономиканы уланып жаткан түзүмдүк кайра түзүү, калктын жан башына кирешелеринин жогорулаган шартта ИДӨнүн өсүш арымдарынын басандашы тенденциясы жана эмгекке жарамдуу калктын санынын кыскарышы жигердүүлүктүн өсүшүнө ооздуктоочу таасирин тийгизет. Бирок, өлкө бийлиги 2016-жылга 6,5-7,0 пайыз чегинде белгиленген экономиканын өсүшүнүн максаттуу арымдарына жетүүгө багытталган дем берүү чараларын колдонууну уланта бербекчи.

5.1.1.4-график. Кытайдын реалдуу ИДӨсүнүн өсүшү

(жылдан жылга карата)

УБулак: Кытай Эл Республикасынын Улуттук статистика бюросу, «Блумберг» маалымат агенттиги

денгээли Кытай өкмөтүнүн 3,0 пайыз деңгээлде белгиленген максаттуу көрсөткүчүнөн кыйла төмөн күтүлүүдө. Өтүп жаткан жана кийинки жылдарда анын мааниси 2018-жылдагы 2,5 пайызга чейин өсүш менен 2,0 пайызга жакынды түзөт.

Түпкү керектөөнүн туруктуу динамикасы болжолдонууда, жеке инвестициялардын басаңдашы белгилүү бир деңгээлде мамлекеттик инвестициялар менен компенсацияланат. Финансы институттардын сурамжылоолорунун негизинде түзүлгөн болжолдоолорго ылайык, Кытай экономикасынын өсүшү 2016-жылы 6,5 пайызга жакын деңгээлде түптөлөт жана 2017-жылы 6,3 пайызга чейин басаңдайт.

Кытайда орун алган инфляциянын

5.2. Орто мөөнөткө каралган болжолдоо

Улуттук банк Башкармасынын май айындагы отурумунда негизги сценарий катары мунайга баррелине 41 АКШ доллар деңгээлинде орточо бааны, Россия жана Казакстан валюта рынокторундагы АКШ долларынын орточо басаңдашын, акча которуулардын агылып кирүүсүн 2015-жылдын деңгээлинде турукташтыруу жана тышкы суроо-талаптын кыйла оптимисттик болжолдоолору күтүлгөн базалык сценарий жактырылган.

Дүйнөлүк рыноктордо жана соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн негизги көрсөткүчтөрүнүн айкын динамикасы экинчи чейректе аралык сценарий: базалык жана оптимисттик варианттар боюнча өнүгүп келген. Алсак, энергия продукцияларга баа турукташып, алтын жана кантка баанын бир өсүшү белгиленип, орус рублиге жана казак теңгесине басымдын төмөндөшү жүргөн. Чогуу алганда бардык ушул факторлор Россия жана Казакстандын кыска мөөнөттүк келечекке өнүгүүсүнө баа берүүнү жакшыртуу тарабына корректировкалоого мүмкүн кылган.

Бүтүндөй алганда, тышкы параметрлер боюнча күтүүлөр жана болжолдоолор буга чейинки болжолдоого салыштырмалуу олуттуу деле өзгөрүүлөргө дуушар болгон эмес. Негизги корректировкалоолор алтынга болжолдонуучу баанын жогорулашына таасир эткен, ал боюнча болжолдоо жогорулоо тарабына (2016-жыл ичинде орточо бир трой унциясы үчүн 1 100,0 АКШ долларынан 1 272,3 АКШ долларына чейин) кайра каралгандыгын белгилеп кетүүгө зарыл. Эл аралык финансы рынокторунда аныксыздык жана туруксуздук шарттарында (Улуу Британиянын Европа бирлигинин курамынан чыгуу чечиминен улам келип чыккан) ушул коопсуз активге суроо-талаптын жогорулашы ушул болжолдоону кайра кароо себебинен болгон.

Тышкы чөйрө боюнча күтүүлөр болжолдоолордо негизги божомолдордон болуп саналат. Бул күтүүлөр өзүнө дүйнөлүк изилдөө агенттиктерин/институттарын, өлкөлөрдүн расмий органдарын, эксперттик баа берүүлөрдү камтыйт.

Мунайга баа динамикасы соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдүн орто мөөнөттүк мезгилге каралган макроэкономикалык параметрлердин сценарийлерин жана болжолдоолорун аныктайт. Акыркысы өлкөгө экспорттон түшкөн капитал агымынын жана чет өлкөдө иштегендерден алынуучу акча которуулардын көлөмүнө, алмашуу курсунун динамикасына жана ички суроо-талапка олуттуу таасир этет.

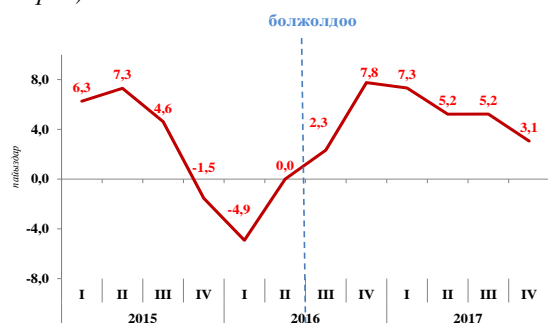
Орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде экономиканын Евразия экономикалык бирлигинин шарттарын регионалдык интеграциялоо жана андан ары көнүктүрүү процесстери уланат. Акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчтөрүнө жетүүгө тарифтик жана салыктык саясаты орто мөөнөттүк мезгил ичинде олуттуу таасирге ээ болот.

Тышкы чөйрө боюнча алып караганда, өнүгүүнүн базалык сценарийи 2016-2017-жылдарда дүйнөлүк көмүртек-суутек жана азык-түлүк рыногунда учурдагы тенденциялардын уланышын божомолдойт. 2016-жылы Brent маркасындагы мунайга баа орточо баррелине 44 АКШ долларды түзөт. Дүйнөлүк кант рыногундагы кыйла жогорку баа алкагында, азык-түлүк рыноктору (ФАО индекси) жогорулоо тарабынан бир аз корректировкаланган жана өз жылышын орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде төмөн маанилерде улантат. ФАО индекси 2016-жыл боюнча орточо 2015-жылдагы 164,0 пунктунун ордуна 156,2 пунктка жакынды түзөт. 2016-2017-маркетиндик жылдын күтүлүп жаткан түшүм боюнча жана Россиядагы жана Казакстандагы айдоо өнөктүктүн башталышы боюнча оптимисттик болжолдоолорду эске алуу менен учурда тышкы баанын өзгөрүү тобокелдиктери күтүлбөйт. Ошентип, тышкы рыноктордо азык-түлүк жана көмүртек-суутек сунуштары боюнча алганда, баанын ички деңгээлине начар дефляциялык таасирди күтсө болот. 2016-жылдын III чейрегинде тышкы инфляциянын көрсөткүчү алгылыктуу зонага кийинчерээк өтүү жана 2017-жылдын орто ченине чейин андан ары өсүү менен терс болот.

2016-жылы Россияда ИДӨнүн 1,0 пайызга төмөндөшү болжолдонгон, инфляция 7,0 пайызды түзөт. Казакстанда ИДӨнүн 0,1 пайызга бир аз оң өсүшү жана инфляция 13,7 пайыз деңгээлде болушу болжолдонот.

5.2.1.1-график. Реалдуу ИДӨнү болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

2016-жылы Кыргызстандын экономикасынын реалдуу сектору алгылыктуу, өсүштү көрсөтөт. Жыл жыйынтыгы боюнча ИДӨнүн реалдуу өсүшү 2,1 пайызга жакынды түзөт, “Кумтөрдү” эске албаганда, өсүш 2,4 пайыз чекте түптөлөт. “Кумтөр” алтын кенин иштетүү боюнча ишканаларда өндүрүштүн өсүшү 2015-жылдын иштеп чыгуу көрсөткүчтөрүнөн ашпайт, мында, 2015-жылдан айырмаланып, өндүрүш 2016-жылдын IV чейрегинде иштеп чыгуунун максималдуу үлүшү (50 пайызга жакын) менен жыл ичинде бирдей эмес

болот. Секторлор аралык экономикалык өсүш айыл чарба тармагы (мал чарбачылыгынын жана өсүмдүк өстүрүүнүн эсебинен), соода жана курулуш сектору (жолдорду реконструкциялоо жана ипподромду куруунун эсебинен) менен жетишилет.

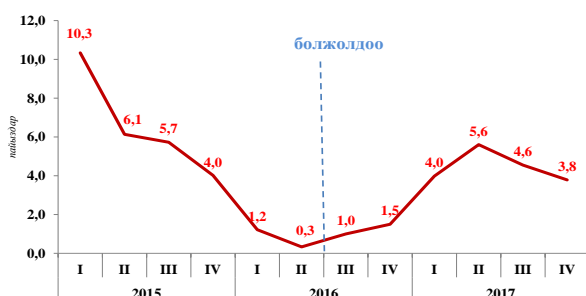
2017-жылы реалдуу ИДӨнүн өсүш арымдары 5,0 пайыз деңгээлде белгиленет. 2016-жылдын акырына карата ИДӨнүн терс ажырымы аяктап, 2017-жылдын баш жагынан тартып бюджет жөнүндө колдонуудагы мыйзамга ылайык, түптөлгөн бюджеттик параметрлер менен шартталган ИДӨнүн оң ажырымы байкалат.

2016-жылы базалык сценарий боюнча акча которуулардын агылып кирүү көлөмү доллардык туюнтууда 2015-жылдын деңгээлине салыштырганда бир аз өсөт – күтүлүп жаткан өсүш 4,9 пайызды түзөт. Акча которуулардын агылып кирүүсүнүн көбөйүшү орто мөөнөткө каралган мезгил ичинде ички суроо-талапты колдоп, импортту көбөйтөт.

Орто мөөнөттүк мезгилде базалык сценарийде инфляция, негизинен, 5-7 пайыз максаттуу көрсөткүчтүн деңгээлинде болот. 2016-жыл жыйынтыгы боюнча керектөө баа индексинин өсүшү (мезгилге карата мезгил) 1,0 пайызды (2015-жылдын декабрь айына карата 2016-жылдын декабрь айы – 1,8 пайыз) түзөт. 2016-жылы инфляциялык процесстердин басандашы энергия продукциялар жана азык-түлүк рыногунда төмөн баанын, ошондой эле төмөн ички жана тышкы суроо-талап тарабынан дефляциялык таасирдин алкагында жүргөн.

5.2.1.2-график. Инфляцияны болжолдоо

(өткөн жылдын тиешелүү чейрегине карата чейрек)

Бүтүндөй 2016-жыл ичинде азык-түлүк керектөө баа индекси терс зонада болот, бирок төмөндөө арымдары кыскара баштайт. Алгылыктуу өсүш арымдары менен зонага өтүү 2017-жылы күтүлөт. Ошол эле учурда азык-түлүктөн башка товарлардын инфляциясынын көрсөткүчү 2018-жылдын орто ченине карата акырындык менен төмөндөө менен 2016-жылы 5,7-6,8 пайыз деңгээлде сакталат.

“Кыргыз Республикасынын 2014-2017-жылдарга электр жана жылууулук

энергиясына орто мөөнөткө каралган тарифтик саясаты” керектөө баа динамикасына кыйла таасир этет. Алсак, калк үчүн саатына 150 кВт керектөөдө тарифтер көтөрүлбөйт, саатына 150 кВт 700 кВт чейин керектөөдө – 2017-жылы 29,8 пайызды түзөт. Жылууулук энергиясына жана ысык сууга тарифтер 2017-жылдын 1-апрелинен тартып 18,2 пайызга жогорулайт.

2017-жылы инфляциянын орточо мааниси 4,5 пайызды түзөт, мында азык-түлүк компоненти 1,7 пайыз деңгээлге чейин, азык-түлүктөн башка компоненти 5,7 пайыз деңгээлге чейин төмөндөйт. Жыл ичинде инфляция арымдары 3,8-5,6 пайыз диапазонунда кыйла бирдей күтүлөт. Тышкы товардык рыноктордо баа жагдайы алгылыктуу болушу божомолдонот.

ИДӨнүн ажырымы алгылыктуу түптөлүп, 2017-жыл ичинде орточо инфляциялык таасир этет. Бүтүндөй алганда жыл ичинде ИДӨнүн 4,9 пайызга өсүшү жана “Кумтөрдү” эске албаганда өсүш 5,9 пайыз күтүлөт.

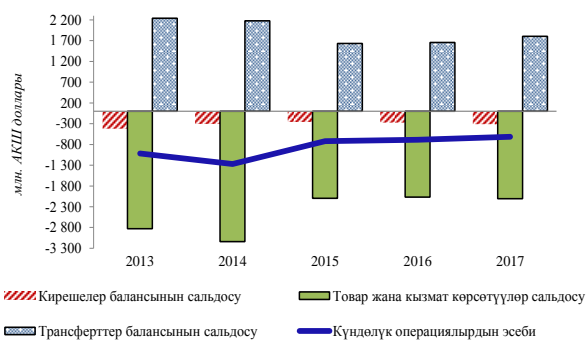
Соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдөгү экономикалык кырдаал жана өлкө экономикасынын орточо өсүшү 2016-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун¹өнүктүрүүнүн аныктоочу факторлорунан болгон. Күндөлүк трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн алгылыктуу тенденциясы, кызмат көрсөтүүлөр теңдеминин тартыштыгынын азайышы жана соода теңдеминин тартыштыгынын 2015-жылдын деңгээлинде сакталышы 2016-жылдын жыйынтыгы боюнча күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 10,9 пайыз өлчөмүндө (684,9 млн АКШ доллары) тартыштыгын калыптандырат.

Болжолдоого алынып жаткан мезгил ичинде экспорт көлөмүнүн 5,5 пайызга төмөндөшү күтүлөт. Экспорт динамикасына 2016-жылы “Кумтөр” ишканасында алтын казып алуу көлөмүнүн төмөндөшү жана баалуу металлдарга дүйнөлүк баанын түшүүсү негизги таасир тийгизет.

¹Болжолдоо мунай заттарын реэкспорттоо боюнча кошумча эсептөөлөрдү эске алуу менен түзүлгөн.

5.2.1.3-график. Күндөлүк операциялар эсеби боюнча болжолдонгон маалыматтар

(млн АКШ доллар)

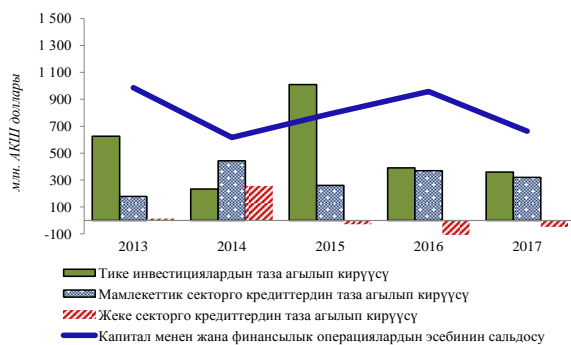

чендердин жогору болушунан улам, импорттун кымбатташы үчүнчү өлкөлөрдөн импорттук берүүлөрдүн кыскарышынын негизги факторуна болот. 2016-жылдын биринчи жарым жылдыгы ичинде түптөлгөн динамиканы эске алуу менен жыл жыйынтыгы боюнча импорттун болжолдонуп жаткан төмөндөөсү 2,1 пайызга чейин корректировкаланган.

“Күндөлүк трансферттер” статьясы боюнча таза агылып кирүүсүнүн төмөндөө болжолу өткөн жылдын деңгээлинен 1,4 пайызга өсүш жагында кайра каралган. Болжолдоону кайра кароо 2016-жылдын I жарым чейреги ичинде эмгек мигранттарынын акча которууларынын өсүшүнүн кыйла алгылыктуу тенденциясы менен шартталган, бул жыл башында күтүлгөн. Натыйжада, жеке трансферттердин таза агылып кирүүсүнүн болжолу 4,2 пайыз өсүү тарабына корректировкаланган.

5.2.1.4-график. Капитал менен операциялар жана финансылык эсеп боюнча болжолдонгон маалыматтар

(млн АКШ доллар)

корректировкаланган. 2016-жылы жеке сектордун тышкы кредиттеринин таза агылып кирүүсүнүн күтүлүп жаткан кыскарышы, эң башкысы, буга чейин тартылган кредиттер боюнча тейлөө көлөмдөрүнүн көбөйүшүнөн улам сакталууда. Тике инвестициялардын агылып кирүүсүнүн төмөндөө болжолу 61,3 пайызды түзөт.

Ошентип, 2016-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм теңдеминин сальдосу 263,6 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлөт, мында кызмат көрсөтүүлөр жана товарлардын келечектеги импортунун ордун жабуу үчүн эл аралык камдык активдердин¹ ордун жабуу критериясы импорттун 4,5 пайыз деңгээлинде болжолдонууда.

¹Эл аралык валюта фондунун методологиясына ылайык эл аралык камдык активдерге конвертацияланган валюталардагы (АКШ доллары, евро, фунт стерлинг, япон йенасы, швейцария франкы, австралия доллары жана канада доллары) гана активдер киргизилген.

Бүтүндөй алганда 2017-жылы соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык кырдаалдын күтүлүп жаткан алгылыктуу өнүгүүсү өлкөнүн тышкы секторунун көрсөткүчтөрү боюнча болжолдоолордун жакшыруусуна өбөлгө түзөт. Күндөлүк трансферттердин алгылыктуу динамикасынын калыбына келиши күндөлүк операциялар эсебинин ИДӨгө карата 10,0 пайызга чейин жакшыруусун шарттайт. Экспорттун 3,4 пайызга жана импорттун 2,5 пайызга өсүшүндө соода тендемнин тартыштыгы 2016-жылдын деңгээлинде сакталышы болжолдонууда. Тышкы соода боюнча алгылыктуу жылыштарга Кыргыз Республикасынын Евразия экономикалык бирлигинин алкагында бизнес жүргүзүү шарттарына көнүктүрүүсүнө өбөлгө түзөт.

Россия жана Казакстан экономикаларынын өсүш арымдарынын калыбына келтирүү, ошондой эле алардын валюта рыногундагы туруктуулугу жеке трансферттердин келип түшүү көлөмүнө оң таасир тийгизет, алар 11,8 пайызга өсөт.

Капитал менен операциялар эсеби жана финансылык операциялар эсеби боюнча капиталдын агылып кирүүсүнүн төмөндөшү күтүлөт, ал боюнча келип түшүүлөрдүн негизги суммасын тике чет өлкө инвестициялардын агымы, ошондой эле мамлекеттик секторго кредиттердин келип түшүүсү камсыздайт.

2017-жылдын жыйынтыгы боюнча төлөм тендемнин жалпы сальдосу 47,2 млн АКШ доллар өлчөмүндө оң түптөлөт. Дүң эл аралык камдык активдер товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 4,6 айынын ордун жабат.

Кыргыз Республикасынын төлөм тендемнин 2016-2017-жылдарга каралган болжолдоолорунда төмөнкүдөй тобокелдиктер сакталып турат:

- “Кумтөр” алтын кенин иштетүүгө байланыштуу тобокелдиктер;
- мунайга дүйнөлүк баанын өзгөрүлмөлүүлүгү;
- соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө экономикалык абалдын начарлашы;
- мамлекеттик секторго чет өлкө кредиттеринин пландаштырылган көлөмүн толук пайдаланылбашы;
- соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндө алмашуу курсунун өзгөрүлмөлүүлүгү.

1-тиркеме. Макроэкономикалык негизги көрсөткүчтөрү

(эгерде башкасы көрсөтүлбөсө, чейрекке карата өткөн жылдын тиешелүү чейреги)

Көрсөткүчтөрдүн аталышы	Өлчөө бирдиги			2015				2016	
				I ч.	II ч.	III ч.	IV ч.	I ч.	II ч.
1. Суроо-талап жана сунуш									
Номиналдык ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	млн сомов	млн. KGS	80 709,7	92 915,4	120 251,0	129 759,4	78 799,0	97 238,1
Реалдуу ИДӨ, чейрек ичинде	млн сом	млн сомов	млн. KGS	73 798,2	90 472,5	122 278,5	128 046,0	76 740,9	92 920,4
ИДӨнүн өсүш арымы	%	%	%	6,3	7,3	4,6	-1,5	-4,9	0,0
Кумтөрдү эске албаганда, ИДӨнүн өсүш арымы	%	%	%	2,4	4,7	3,7	6,2	1,0	1,4
Ички керектөө	%	%	%	1,2	0,3	-2,9	-16,2	0,2	-
Инвестициялар	%	%	%	-3,4	-7,5	-18,1	6,1	23,2	-
Таза экспорт	%	%	%	-13,2	-5,8	-34,6	-40,5	0,2	-
<i>ИДӨнүн өндүрүүсү</i>									
Айыл чарба	%	%	%	0,6	1,6	7,3	10,2	1,5	3,9
Өнөр жай	%	%	%	20,3	26,9	6,2	-37,5	-25,1	-11,4
Курулуш	%	%	%	-3,2	6,7	-0,2	35,1	0,1	6,2
Кызмат көрсөтүү	%	%	%	3,2	3,0	3,4	4,6	2,5	1,8
анын ичинде соода жүргүзүү	%	%	%	5,2	5,2	6,6	8,0	4,8	5,3
2. Баалар									
Керектөө баа индекси (КБИ)	%	%	%	110,3	106,1	105,7	104,0	101,2	100,3
Керектөө баа индекси (КБИ), мезгилдин акырына карата жылдык мааниде	%	%	%	108,5	104,5	106,4	103,4	100,5	101,3
КБИ, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн негизги топтору боюнча	%	%	%						
Азык-түлүк товарлары	%	%	%	111,9	103,6	102,2	97,5	93,6	92,3
Азык-түлүктөн башка товарлар	%	%	%	112,2	110,4	109,0	111,6	111,7	110,8
Алкохолдук ичимдиктер, тамеки	%	%	%	109,5	108,9	110,1	111,8	108,5	107,6
Тейлөө	%	%	%	106,0	106,9	107,4	106,6	106,5	105,2
КБИ, мүнөздөмөсү боюнча классификациялоо									
Акциздик товарлар	%	%	%	111,4	109,0	107,7	109,4	110,0	109,6
Жөнгө салынуучу баа	%	%	%	116,9	114,9	117,9	122,1	109,6	109,3
Инфляциянын рыноктук деңгээли	%	%	%	106,3	106,9	107,4	107,8	107,8	106,4
Базалык КБИ (УСК)	%	%	%	109,7	107,6	106,5	105,2	103,0	101,8
3. Тышкы сектор									
Соода балансы / ИДӨ	%	%	%	-17,7	-19,2	-17,3	-11,1	-9,2	-12,1
Күндөлүк операциялар эсеби	%	%	%	-36,1	-35,8	-33,7	-30,4	-31,9	-34,5
Товарлар жана кызмат көрс. экспорт / ИДӨ	%	%	%	33,5	31,5	30,1	27,8	26,6	25,3
Товарлар жана кызмат көрс. импорт / ИДӨ	%	%	%	69,5	67,3	63,8	58,2	58,6	59,6
4. АКШ долларынын алмашуу курсу (бир мезгилдин акырына карата)									
	сом	сом	KGS	63,8736	62,0788	68,8359	75,8993	70,0158	67,4860
5. Монетардык сектор									
Улуттук банктын эсептик чени, мезгилдин акырына карата	%	%	%	11,00	9,50	10,00	10,00	8,00	6,00
"Овернайт" депозити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	%	%	5,00	3,00	4,00	4,00	1,00	0,50
"Овернайт" кредити боюнча чен, мезгилдин акырына карата	%	%	%	14,00	12,00	12,00	12,00	10,00	7,50
Репозитивдер боюнча орточо алынган чен, чейрек ичинде	%	%	%	10,50	9,96	7,14	9,45	9,44	1,59
Банктар аралык кредит рыногундагы орточо алынган чен, чейрек ичинде	%	%	%	10,28	10,02	7,14	9,66	10,50	2,70
7 күндүк нота боюнча орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк, мезгилдин акырына карата	%	%	%	11,00	9,50	9,67	10,00	2,18	1,44
Акча базасы	%	%	%	-16,2	-9,5	-4,3	4,0	17,2	16,7
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	%	%	%	-19,9	-15,7	-7,0	2,3	17,5	18,6
Акча топтому (M1)	%	%	%	-17,7	-14,3	-5,6	1,7	21,0	25,5
"Тар" мааниде колдонулуучу акча массасы (M2)	%	%	%	-13,2	-13,6	-5,7	-0,1	17,2	25,8
Акча массасы (M2X)	%	%	%	0,9	0,5	10,0	14,9	13,1	16,7

2-тиркеме. Глоссарий

Базалык инфляция – бул, баанын кыска мөөнөттүү, түзүмдүк жана сезондук өзгөрүүлөрүн эске албаган инфляция: инфляция көрсөткүчүн эсептөөдөн сезондук же тышкы факторлорго жана административдик-белгиленген тарифтерге шартталган, товарларга баанын өсүшү алынып салынат.

Мамлекеттик казына векселдери – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн кыска мөөнөттүү (3, 6 жана 12 айлык) дисконттук мамлекеттик баалуу кагаздары. Финансы министрлиги МКВлардын эмитенти болуп саналат. МКВларды жайгаштыруу Улуттук банк тарабынан өткөрүлгөн аукциондор аркылуу жума сайын ишке ашырылат. Аукциондорго катышуу укугуна тике катышуучулар ээ. Юридикалык сыяктуу эле, жеке адамдар да Кыргыз Республикасынын МКВларынын ээси боло алышат. Чет өлкө инвесторлорунун МКВлар рыногуна кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген эмес. МКВлардын экинчилик рыногундагы бүтүмдөр Улуттук банктын электрондук соода системасы аркылуу жүзөгө ашырылат, ал катышуучуларга МКВларды өз жумуш ордуларынан сатып алуу/сатуу боюнча операцияларды ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Мамлекеттик казына облигациялары – Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн пайыздык кирешеси (купон) жана жүгүртүү мөөнөтү 1 жылдан жогору болгон узак мөөнөттүү мамлекеттик баалуу кагаздар. Финансы министрлиги МКОнун эмитенти болуп саналат. Улуттук банк, МКОнун чыгарылыштарын тейлөө боюнча Башкы агенти болуп саналат.

Акча базасы – Улуттук банктын жүгүртүүгө чыгарылган нак акчалар боюнча милдеттенмеси жана Улуттук банктын башка депозиттик корпорациялар алдындагы улуттук валютадагы милдеттенмеси.

Акча топтому – ликвиддүүлүк деңгээли боюнча классификацияланган акча массасы: M0; M1; M2; M2X.

M0 – банктардан тышкары нак акча.

M1 – M0 + резиденттердин улуттук валютадагы которулма депозиттери.

M2 – M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери.

M2X – M2 + резиденттердин чет өлкө валютасындагы эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана депозиттер.

M2Xакча топтомуна камтылган депозиттер – жеке адамдардын жана юридикалык жактардын депозиттери, ошондой эле башка финансы-кредиттик мекемелердин депозиттери, мында Өкмөттүн жана резидент эместердин депозиттери алынып салынат.

Башка депозиттик корпорациялар – борбордук банктан башка, бардык финансы-корпорациялар-резиденттер, финансылык ортомчулук алардын ишинин негизги түрү болуп саналат жана алар кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын (M2X) улуттук аныктамасына камтылган милдеттерди эмитирлешет.

Долларлаштыруу – АКШ долларынын өздүк улуттук валютага ээ өлкөнүн ички акча жүгүртүүсүндө кеңири колдонулушу.

Инфляция – белгилүү бир убакыт аралыгында баалардын жалпы деңгээлинин өсүш тенденциясы, ал товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр куржунунун үй чарбаларынын керектөө чыгашаларынын түзүмүндө салмактанып алынган наркын эсептөөнүн негизинде өлчөнөт.

Номиналдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (НЕАК) – бул, номиналдуу алмашуу курсунун салмактанып алынган орточо алынган маанисин түшүндүрөт. Анда өлкөдө кароого алынып жаткан мезгил ичинде орун алып турган баанын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрдөгү баага карата өзгөрүү тенденциясы эске алынбайт.

Керектөө баа индекси – керектөөчүлөр тарабынан өндүрүштүк эмес максатта сатылып алынган товарлар жана кызматтар топтомунун наркынын өзгөрүүсү чагылдырат. Бул көрсөткүч инфляцияны өлчөө ыкмаларынын бири болуп саналат, ал калк тарабынан керектелген негизги товарлар куржунунун баасына салыштырууга негизденген жана чогуу алгандагы керектөөдө бул товарлардын салыштырма салмагына ылайык салмактанып алынган.

Реалдуу эффективдүү алмашуу курсунун индекси (РЭАК) – бул, номиналдык эффективдүү алмашуу курсунун, соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрдө орун алып турган баанын салыштырмалуу өзгөрүүсүнө ылайык келген өлчөмгө корректировкаланган орточо салмактанып алынган маанисин түшүндүрөт. РЭАК өлкө валютасынын соода боюнча алдыңкы өнөктөш өлкөлөрдүн валюталарына карата салмактанып алынган айкын алмашуу курстарын эсептөөнүн негизинде аныкталат.

Ноталар – мамлекеттик кыска мөөнөттүү милдеттенмелер түрүнүн бири Улуттук банктын мамлекеттик кыска мөөнөттүү дисконттук баалуу кагаздары документсиз формада 7, 14, 28, 91 жана 182 күн жүгүртүү мөөнөтү менен чыгарылат.

Репо операциялары – келечекте белгилүү бир күнү, алдын ала макулдашылган баада кайра сатуу/сатып алуу милдеттенмеси менен экинчилик рыногунда мамлекеттик баалуу кагаздарды сатып алуу/сатуу операциясы.

Төлөм теңдеми – резиденттер жана резидент эместер ортосунда белгилүү бир мезгил ичинде ишке ашырылган экономикалык операциялардын суммардык түрүн чагылдырган отчет.

Төлөм теңдеми сальдосу – чет өлкөлөрдөн түшүүлөр менен чет элкэлэргэ төлөмдөр ортосунда келип чыккан айырма.

Эсептик чен – бул, акча кредит саясатынын инструменти, ал борбордук банк тарабынан белиленген, экономикада акча ресурстарынын наркын аныктоодо негизги багыт берүүчү катары кызмат кылат.

3-тиркеме. Кыскартуулардын тизмеси

ИДӨ	ички дүң өнүм
МКВ	Мамлекеттик казына векселдери
МКО	Мамлекеттик казына облигациялары
КСМ	күйүүчү-майлоочу материалдар
ЕБ	Европа бирлиги
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЕББ	Европа борбордук банкы
КБИ	керектөө бааларынын индекси
КЭР	Кытай Эл Республикасы
КР	Кыргыз Республикасы
КРБР	Кредиттик ресурстардын банктар аралык рыногу
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
КРУБ	Казах Республикасынын Улуттук банкы
НСК	Улуттук статистика комитети
НЭАК	номиналдуу эффективдүү алмашуу курсу
ОПЕК	Мунайды экспорттоочу өлкөлөр уюму
РЭАК	реалдуу эффективдүү алмашуу курсу
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
ФОБ	экспортер өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ФРС	АКШнын Федералдык резерв системасы (Federal Reserve System)
РФББ	Россия Федерациясыны Борбордук банкы
FAO (FAO)	Food and Agricultural Organisation of the United Nations